

1953/3

9
1953

వీరైతెనైదు

ბრძნული ღარიბება

კომუნისტი მსოფლოდ მაჟინ შიქლება
განდა, როცა უნს მახსიერებას გააგ-
დიღრებ ჟველა იმ სიგდიღრის ცოდნით,
რაც კაცობრიობას შუფუშაჟეგია.

ვ. ი. ლენინი

შენება რუმ შიქლო, საჭირთა ცოდ-
ნა, საჭირთა მესნიერების დაუშლება.
სოლო თუ ცოდნა გინდა, უნდა ინწავ-
ლო. ინწავლო შუჟკვრად, მოთჟინე-
ბით.

ი. ბ. სვალნი

ჭ, ი, თ, ნ, ე, რ, ი

საპარტფელოს აღკვეთის ცენტრალური კომიტეტის
ყოველთვიური საბავშვო შუბრა

№ 9

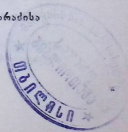
სექტემბერი, 1953 წ.
წელიწადი XXVII

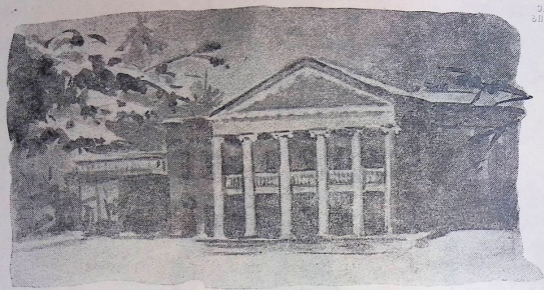
6609

მეცნიერ-კომპოზიტორი ნიკოლოზი

ნახ. კ. მახარაძისა

ალ. ზვარცმანი

ნახ. შ. ცხადაძისა

ლენინი და მელუბეღე

მას იცნობდა მთელი გორკა,
მოხუცები რჩევას სთხოვდნენ,
თვალს მოჰკრავდნენ პატარები,
გუნდად შემოეხვეოდნენ.

ავადმყოფი, ცისმარ ღილით
სერიწობდა დარში მინდვრად
და ასწრებდა გულთბილ ხალამს
გზაზე ვისაც ჩაუვლიდა.

კილომეტრზე შეამჩნევდნენ,
შორიდანვე ბავშვიც ცნობდა.
ერთხელ შეხვდა მელუბეღე,
ეს ამბავიც მაშინ მოსდა.

გაიხედა ბერიკაცმა,
თვალი მოჰკრა ვიღაც უცნობს,—
მწვანე მღელღოს მოჰყვებოდა,
მოლიოდა მშვიდად, უგზოდ.

მოხუცს თანაც სიამოვნებს
იმ უცნობი მგზავრის ნახვა—
მეფის ღროში განა ასე
შესვდებოდა კაცს ამჟამად?

გარდა ერთი კვალი ხახვის,
მტკაველ სამოსახლოს გარდა,

მელუბეღეს მეფის ღროში
რა გაჩნდა, რა ებადა!

— ჰეი, ვინ ხარ, რომ დაღისარ
მაგ სათიბში? ბალახს ჯეგავე! —
მგზავრს ხმამაღლა შეუკურთხა,
განა უთხრა გამარჯვება.

შემგინებელს ქულის მოხლით
მგზავრმა მაინც ვაუღიმა,
უთხრა:—კარგად იგინები.—
და ხმა აღარ გაუღია.

„ბერიკაცო, მაპატიე,
გაფიქრა მგზავრმა წამით, —
სხვა გზით წავალ, რა მოხდება,
მოვათავებთ დავას ამით.“

მელუბეღე განა დაცხრა,
არ აკმარა შეგინება:
— რა გვარი ხარ?—გადასძახა,
მოუნდომა შეშინება.

შუატანა და მელუბეღე
მგზავრმა მღელღო რომ გადაქრა,
— ლენინი ვარ,—თქვა უბრალოდ.
— ლენინიო?...—გლუხი გაშრა...

ზაფხულს მოსდევს შემოდგომა,
ჭირნახულის ხვავი დგება.
არ შექმლო მეღუმეთეს
იმ შემთხვევის დავაწყება.

ბერიკაცმა თავის ქოსთან,
სად გზა მოჩანს თოვლის კვალით,
ცალცხენიან საზიადარში
სამხედროებს მოაპკრა თვალს.

ფანჯარასთან, ცოლთან ერთად
დაფაცურდა კაცი ძველი.
შემოვიდნენ შინ სტუმრები,
მოიკითხეს მასპინძელი.

— ესა და ეს თქვენ ხართ?—კითხეს,
ის პასუხობს:—მე ვარ თვითონ.
ბოლოს უთხრეს: გაემზადეთ,
ჩვენთან ერთად წამოდიეთ.

ქურკს დასწვდება მეღუმეთლე
და სახელოს ძლივს უნახავს.
ცოლი ეტყვის:—იმ უშვერი
სიტყვებისთვის მიხვალ ახლა.

როგორც წესი, მოთქვამს ქალი,
ქმარს ეკვრება, როგორც ბაღლი.
სამხედრო სთხოვს მოხუცს:—თქვენ
წამოიღეთ იარაღი...

ქოსი ბორცვებს ეფარება,
გზაზე კვალი რჩება მარხილს,
მოსახვევში გორაკა ჩნდება
ძველი ბაღით, თეთრი სახლით.

სახლში სიცალიერეა,
შენობაში არ სჩანს კატაც.
დატრიალებს მწარე კვამლი,
საკვამლედან ქარი ატანს.

მელუმელე სასტუმროში
დაჯდა, ტომარს პირი მოსხნა.
უცებ ბინა ცარიელი
ნაბიჯის ხმამ გააცოცხლა.

შემოვიდა იგივ მგზავრი,
ბერიკაცი იცნო უცხად:
— კარგად, კარგად იგივები,—
მისალმების შემდეგ უთხრა.

არა თქვა რა ამის მეტი,
ძველი წყრომა არ ახსენა.
— ცივა. კვამლავს სახლს ღუმელი,
შევიძლიათ ახლა შევილა?

— ჰო,—ფრთხილად თქვა მელუმელემ,
სახე წითლად შეეღება,—
როგორ თუ არ შემიძლია,
შევძლებ, რაც მე შემეხება.

ქურკს გაიძრობს ელვის უმალ,
იარაღებს იღებს იგი,
პოლანდიურ ღუმელს ჩაქუნს
უკაკუნებს, უვლის ირგვლივ.

მელუმელე ექიმივით
მისვლა ღუმელს რაც აწუხებს,
გადაწილავს თიხას მარჯვედ,
წყალსაც ხელად აადლებს.

დაახვევს სილას, აგურს,
არ ღარჩება შერცხვენილი.
იგი კედლის აქეთ შრომობს,
კედლის იქით წერს ღენინი.

სამუშაო იოლია
საქმის მცოდნე ოსტატისთვის.
უნდა თავის გამოჩენა,
ბერიკაცი ცოცხლად იღწვის.

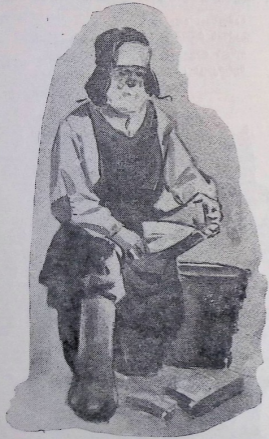
„ოღონდ კარგად იყავ, ილიჩ,
ნახავ შენივ თვალით მალე:
ეს ლუმელი ნედლ შეშითაც
გახურდება, არ იკვამლებს.

რომ სიბოზში იყო მუდამ
მაგ საწერი ქალღღებით...
ამღერდება მიღში ქარი,
კვამლი გავა ვალადებით.

ეს ლუმელი კვამლავს ახლა,
მაგრამ მალე ნახავ კარგო,
საქმეს წუთში მოვათავებ,
საყვარელო ამხანაგო...

ახე ფიქრობს, თან აგურებს
ერთმანეთზე აწყობს, ლეღავს,
ისე შრომობს სიყვარულით,
თითქოს მღერის ტკბილ სიმღერას.

შვა ლუმელში ხალამო ხანს
შეშა როცა ატკრციალდა,

შემოვიდა შინ ლენინი
და ნაჯაფარ კაცს მიმართა.

მას მიმართა—მსგავსი ქება
მოხუცს განა ბევრი ახსოვს:
— კარგად, კარგად შეგძლებია
მუშაობა, ბერიაკო!

უცებ თიხის მტვერისაგან
მოეფხანა თვალი ოსტატს,
თვალზე როგორ შეიძლება
ტალახიან ხელის მოსმა.

საპასუხო სიტყვა ყელში
გაეხირა მელუმელეს. —
ცრემლი როცა ჩამოცუჭდა,
თვალი ველარ მოშკრა ლენინს...

სტუმარი და მასპინძელი
ჩაის ერთად სვამდნენ ტკბილად.
საქმებზე, იმ ლუმელზე
საუბრობდნენ გულახდილად.

მელუმელე რომ დამშვიდდა,
როცა გათბა,—შეემწადა,
სხვა საკითხზე, სხვა საუბრის
ჩამოგდებას შეეცადა:

— ახლა, რახან დამპატივე,
გაჩუშება არ იქნება.
იმ ჩადენილ შეცდომისთვის,
ილიჩ, ვითხოვ პატიებას...

ამ სიტყვებზე გაულიმებს
და მიუგებს მას ლენინი:
— აღარც მახსოვს ის შემთხვევა,
ნუ მიცქერი დარცხვენილი.

ყინავს. გზიდან ბერიაკვა
გადაავლო შავ მილს თვალს:
ვალადებით, გამაღებით
ცისკენ სვეტად აღის კვამლი.

მიღის კაცი ბედნიერი
და უზომოდ კმაყოფილი,
გაღიფრინა ძველი ბალი
და მინდორი დათოვლილი

ძილგამკრთალი ცოლი ხვდება,
— სად ხარ? მკლაფდა შენი დარდი!..
— დედაკაცო, დღეს ლენინთან
ჩაის სმაზე შეგვიანდი.

თარგნა იოსარ ბელიძე

ღ ე ვ ტ ო ღ ს ტ ო რ ი

საბჭოთა ლიტერატურის ფუძემდებელი მაქსიმ გორკი თავის მოგონებებში ლენინზე მოგვითხრობს თუ რა შთაბეჭდილება მოახდინა ვლადიმერ ილიას-ძეზე ტოლსტოის რომანმა «ომია და მშვიდობა»:

«შევიარე მასთან და ვხედავ: მაგიაღაუ ღვეს «ომიას და მშვიდობის» ტომი.

— პო, ტოლსტოი!..— გაიღიმა, თვალები მოჭუტა, სიამოვნებით გაიკიმა საყარძელში, ხმას დაუწია და ჩქარა განაგრძო:

— რა ბუმბერაზია, ან რა უზარმაზარი ადამიანია! იმ მხატვარი, ბატონო ჩემო... და— იცით, კიდევ რა ანის საკვირველი? ამ გრაფამდე ნამდვილი გლეხი ლიტერატურაში არ ყოფილა.

შემდეგ მიღწეული თვალებით შემომხედა და მკითხა:

— ევროპაში ვინ შეიძლება მის გვერდით იქნას დაყენებული?

და თვითონვე უპასუხა თავის თავს:
— არავინ.

და ხელების ფშვინტით გაიციან კმაყოფილმა..

ლენინი აფასებდა ტოლსტოის როგორც უდიდეს, მსოფლიო მნიშვნელობის მწერალს. უდიდესი მხატვრული ძლიერება და ამასთან თავისი ეპოქის ყველაზე უფრო საჭირობოროტო საკითხების დაყენება— ან რა თვისებები განსაზღვრავდა ლენინის აზრით ტოლსტოის მსოფლიო მნიშვნელობას.

ღვე ტოლსტოი სამწერლო ასპარეზზე გამოვიდა ჯერ კიდევ ბატონყმობის დროს, ორმოცდაათიანი წლების დასაწყისში. მისი პირველი ნაწარმოები — «ბავშვობა» (პირველი წიგნი შესანიშნავი ავტობიოგრაფიული ტრილოგიისა) გამოქვეყნდა 1852 წელს რუსეთის ყველაზე უფრო პროგრესულ ჟურნალ «სოფრემენიკში», რომელსაც ნეკრასოვი რედაქტორობდა. თავის პირველსავე ნაწარმოებში ტოლსტოი მოველინა რუსეთის საზოგადოებას როგორც მომწიფებული, დიდი შემოქმედებითი გაქანების მხატვარი. ამ პერიოდში ტოლსტოის მსოფლმხედველობა ჯერ კიდევ ატარებდა იმ თავიდაუნაურულ წრის ზეგავლენას, რომელშიც დაიბადა და ცხოვრობდა იგი, მაგრამ ამ ნაწარმოების დიდი დადებითი მნიშვნელობა განსაზღვრული იყო იმ გარემოებით, რომ მასში რეალისტური დამაჯერებლო-

ბით და დიდი ფსიქოლოგიური სიღრმით იყო ნაჩვენები ახალგაზრდა გმირში სოციალური უსამართლობის თანდათანობითი შეგნების პროცესი. ტრილოგიის ავტობიოგრაფიულ გმირს ებადება უკმაყოფილების გრძნობა; ის სულ უფრო და უფრო რწმუნდება ე. წ. «მაღალი» წრის ადამიანების მორალურ სიმდაბლეში, გამოფიტულობაში; მას აწვადებს თანამედროვეობის მრავალი გამიჯნობოლოტი საკითხი და თუმცა ვერ ნახულობს სწორ პასუხს, მწერლის მიერ ამ საკითხების დაყენება ნიშნავდა რეალიზმის დიდ გამარჯვებას, განსაზღვრავდა ტრილოგიის საერთო პროგრესულ მნიშვნელობას.

1854-55 წლებში ტოლსტოი მონაწილეობას იღებს სევასტოპოლის გმირულ დაცვაში და ამის შემდეგ აქვეყნებს თავის განთქმულ მოთხრობებს სევასტოპოლზე. ეს მოთხრობები გამიჯნავს დიდი პატრიოტული სულისკვეთებით. ყოველი მათგანი ნამდვილი მოეტური ჰიმნია, მიძღვნილი უბრალო რუსი ადამიანისადმი, რომელიც შზადა სიცოცხლე შესწირის თავის სამშობლოს. მაგრამ ამავე დროს ამ ნაწარმოებებში ადგილი არ აქვს იდეალიზაციას, სინამდვილის ხელოვნურად შელამაზებას. ომი აქ ნაჩვენებია არა როგორც ლამაზი სანახაობა, «არამედ მის ნამდვილ გამოვლინებაში» — სისხლში, ტანჯვაში, სიკვდილში. ტოლსტოი თვით აღნიშნავდა ერთ-ერთ ამ მოთხრობათაგანში, რომ მისი ნაწარმოების მთავარი გმირია — სიმართლე.

1857 წელს ტოლსტოი მიემგზავრება საზღვარგარეთ და მთივლის ევროპის მთელ რიგ ქვეყნებს. დასავლეთის კაპიტალისტური კულტურა ახდენს მწერალზე უარყოფით შთაბეჭდილებას. ქალაქ ლიუცერნში ტოლსტოი მოწვევს ხდება შემადრწუნებელი სცენისა, — როდესაც კმაყოფილმა, მაქლარმა, მდიდარმა საზოგადოებამ უარი თქვა დარბი მუსიკოსისათვის დახმარებაზე, რომელიც დიდხანს უკრავდა მათს დასართობად. ამ პატარა შემთხვევაში მწერალმა დაინახა ბურჟუაზიის მთელი გულქვა, არაადამიანური ბუნება და მკაცრად ამხილა იგი მოთხრობაში «ლიუცერნი».

ამავე წელს ტოლსტოი ბრუნდება რუსეთში, სახლდება თავის მამულში — ისანია პოლიანაში — და პედაგოგიური, აგრეთვე სხვა საზოგადოებრივი მოღვაწეობით ცდილობს შეიტანოს თავისი წვლილი

მამინდელი შავშელი სინამდვილის გარდაქმნაში. ამ წლებში განმავლობაში ხდება ტოლსტოის ხალხთან სულ უფრო მჭიდრო და მჭიდრო დაახლოება, იწყება ის პროცესი მისი მსოფლმხედველობის განვითარებაში, რომელიც მომავალში მიიყვანს მწერალს თავისი კლასის სრულ უარყოფამდე.

ატმოსფეროვით ტროიკაში და ზოგიერთ სხვა ნაწარმოებში (მემამულის დღეა, «კაზაკი») დასმული საკითხები — თავადზნაურობა და ხალხი, სოციალური უსამართლობა, ხოლო მეორე მხრივ სქევსტოპოლის მოთხრობებშია გამოვლენიებული სულისკვეთება — პატრიოტიზმი, რუსი ხალხის გმირული ბუნების ჩვენება, ომის რეალისტურად, შეუფერადებლად დახატვა — თავის გენიალურ განვითარებას მპოვენი. ტოლსტოის უდიდეს ქმნილებაში «ომსა და მშვიდობაში», რომელიც 1864-69 წლების მანძილზე იწერებოდა. ამ ნაწარმოებშიაც ჯერ კიდევ იგრძნობა მემამულური ყოფის იდეალიზაცია, — კერძოდ როსტოველის ოჯახის აღწერაში, მაგრამ რომანის უდიდესი ღირსება იმაში მდგომარეობს, რომ მასში გამოყვანილია ხალხის ფართო მასები, როგორც ისტორიის მამოძრავებელი ძალა, ნაჩვენებია ხალხის პატრიოტული, გმირული სულისკვეთება, მხილებულია ე. წ. «მალაქ» საზოგადოების სიყალბე და მორალური გაბნეულობა, დახატულია შესანიშნავი რუსი ადამიანები — აღწერილი ეპოქის საუკეთესო შვილები და სახეების მთელი გალერეა. ანდრეი ბოლკონსკის და ბიერ ბეზუხოვის სახეების დახატვით ტოლსტოი განაგრძობს «სიმაართის ძიებებს» ხაზს თავის შემოქმედებაში, კიდევ უფრო მძაფრად აყენებს საპირ-ბორძიკ სოციალურ საკითხებს.

ანდრეიში ჩვენ გვხვობავს მისი პიროვნების მთლიანობა, მისი მუდმივი სწრაფვა ფართო საზოგადოებრივი მოვლადობისაკენ, მისი მძაფრი კრიტიკული დამოკიდებულება არისტოკრატული საზოგადოებისადმი, მისი სწრაფვა ხალხისადმი, უზარალო ადამიანებისადმი, მისი პატიოსნება, მორალური სისხეტაკე, გმირული სული, ხასიათის სიმტკიცე. მკითხველი გრძობს, რომ სწორედ ანდრეი ბოლკონსკის ტიპის ადამიანებისაგან წარმოიშვა შემდეგში დეკაბრისტების მცირერიცხოვანი მაგარი ამ გმირული და კეთილშობილური არმია. შემთხვევითი არ არის, რომ მრავალი სულიერი ძიების შედეგად ტოლსტოიმ ანდრეის უახლოესი მეგობარი ბიერ ბეზუხოვი მიიყვანა რომანის ეპილოგში საიდუმლო საზოგადოების კარბიტუსთან, გააზარებია მას დეკაბრისტების იდეები.

ტოლსტოის უდიდესი მხატვარია. მისი რომანი «ომი და მშვიდობა» არის მსოფლიო ლიტერატურ-

რის უბრწყინვალესი შედევრი, გენიალური ნაწარმოები, რომელშიაც ფართო ეპიკური გაქანება შერწყმულია ადამიანთა სულიერი ცხოვრების განსაკვირებლად ღრმა განჭვრეტასთან. ხალხი ქმნის ისტორიას — ამ იდეითაა გამსჭვალული ყველა მოვლენა და ყველა სახე აღწერილი რომანში. ამიტომ არის «ომი და მშვიდობა» ქვეშარტილად ხალხური ნაწარმოები, გრანდიოზული პატრიოტული ეპოპეა, რომელიც აღწერს და აღიდეგებს ხალხის გმირობას მისი დიადი ისტორიის ერთ-ერთ ყველაზე უმნიშვნელოვანეს ეპოქაში.

სამოცდაათიან წლებში ტოლსტოი წერს თავის ახალ გენიალურ ნაწარმოებს «ანა კარენინას». ამ პერიოდში უკვე გამოვლინდა საკმაოდ მკაფიოდ (თუმცა ჯერ კიდევ საბოლოოდ არ დამთავრდა) თავადზნაურულ კლასთან ტოლსტოის საბოლოოდ გათიშვის პროცესი. სანამ ტოლსტოი საბოლოოდ გაწყვეტდეს კავშირს თავის კლასთან, ის «ანა კარენინაში» კრიტიკული რეალიზმის უღმობელი შექმთ გვანათებს და ამხილებს თავადზნაურობის ცხოვრებას მის თანამედროვე ეპოქაში.

ანა კარენინაში ტოლსტოის ყურადღების ცენტრში ისევ მემამულეებისა და გლეხების დამოკიდებულების, თავადზნაურულ — ბურჟუაზიული ყოფი-ცხოვრების, ოჯახის, ქორწინების, სიყვარულისა და ბედნიერების საკითხებია. ყველა ეს საკითხი რომანში მიიღი სიმწვავეთ, დიდი სოციალური და ფსიქოლოგიური სირღმითაა დასმული.

ტოლსტოი რეალისტურად გვიხატავს მემამულური წყობის ეკონომიურ, პოლიტიკურ და მორალურ დრომოქმედობას. ანა კარენინაში ტოლსტოიმ არსებითად გამოსახა ის აზრი, რომელიც მან ცოტა უფრო გვიან თავის დღიურში ჩამოაყალიბა: «ეკონომიური რევოლუცია არამც თუ შესაძლებელია რომ მოხდეს, არამედ შეუძლებელია, რომ არ მოხდეს. საკვირველია, რომ ეს ჯერ კიდევ არ მოხდა».

ეს სიტყვები წარმოთქმულია იმ წლებში, როდესაც ტოლსტოის მსოფლმხედველობაში უკვე მოხდა საბოლოო გარდატეხა, როდესაც მწერალი საბოლოოდ დასცილდა თავის კლასს. ჩვენ ვიცით, რომ ეს გარდატეხა არ იყო შემთხვევითი და მოულოდნელი — იგი თანდათან მზადდებოდა ჯერ კიდევ ორმოცდაათიანი წლებიდან დაწყებული, 80-იან წლებში მხოლოდ დასრულდა ტოლსტოის იდეურ ევოლუციის ეს პროცესი. ამ გარდატეხამ მიიყვანა ტოლსტოი სახელმწიფოს, ეკლესიის, კერძო საკუთრების უარყოფამდე. ტოლსტოის მხატვრულ ნაწარმოებში ეს გარდატეხა ყველაზე უფრო მკაფიოდ გამოვლინდა მის ცნობილ რომანში — «ადღობა».

სადაც ნაჩვენებია სწორედ თავადაზნაურთა წრის წარმომადგენლის ნებლიუდოვის თანდათანობითი დაცილებმა თავის კლასთან, მისი საზოგადოლო გადასვლა ხალხის პოზიციებზე.

ტოლსტოი გაეთმა თავის კლასს, მოგვცა თავადაზნაურულ - ბურჟუაზიული საზოგადოების უღმობელი კრიტიკა, მაგრამ მან ვერ შესძლო ამ საზოგადოებასთან ბრძოლაში სწორი, რევოლუციური მეთოდების გამოჩენა. ეს მოხდა იმიტომ, რომ ტოლსტოი დაეყრდნო არა ერთადერთი ისტორიულად პროგრესული კლასის — პროლეტარიატის იდეოლოგიას, არამედ გლეხობის იმ ნაწილის იდეოლოგიას, რომელსაც «მთელმა წარსულმა ცხოვრებამ ასწავლა... ბატონისა და მოხელის სიძულელი, მაგრამ ვერ ასწავლა და ვერც ასწავლიდა, სად ეძებნა ყველა ამ კითხვის პასუხი» (ლენინი).

ლენინისავე განსაზღვრით «ტოლსტოი უდიდესი ძალით და გულწრფელობით ამოთრახებდა გაბატონებულ კლასებს, სრული სიცხადით ააშკარავებდა ყველა იმ დაწესებულების შინაგან სიყალბეს, რომელთა შემწევობითაც არსებობს თანამედროვე საზოგადოება: ეკლესია, სასამართლო, მილიტარიზმი, «კანონიერა» ქორწინება, ბურჟუაზიული მეცნიერება. მაგრამ მისი მოძღვრება სრულ წინააღმდეგობაში აღმოჩნდა ცხოვრებასთან, თანამედროვე წყობილების მესაფლავის — პროლეტარიატის მუშაობასა და ბრძოლასთან. მას ვისი თვალსაზრისი აისახა ლეე ტოლსტოის ქადაგებამ? მისი პირით ლაპარაკობდა რუსი ხალხის მთელი ის მრავალმილიონიანი მასა, რომელსაც უკვე სძულს თანამედროვე ცხოვრების ბატონ-პატრონები, მაგრამ რომელიც ვერ კიდევ არ მისულა შეგნებულ, თანამიმდევრულ, ბოლომდე მიმავალ, შეურყეველ ბრძოლამდე მათ წინააღმდეგ».

ლენინმა უწოდა ტოლსტოის «რუსეთის რევო-

თავისი ცხოვრების დიდი ნაწილი ლ. ნ. ტოლსტოიმ გაატარა იასნაია პოლიანაში. აქ დაწერა მან თავისი უფედავი კნობილები. ტოლსტოის განთქმული კარ-მიდამო დღეს მუზეუმ-ნაკრძალადაა გადაქცეული და მზრუნველობითაა გარემოწილი.

სურათზე: ლ. ნ. ტოლსტოის საყვარელი სკამი ნაკრძალში. აქ სვირობდა, აქ, ამ სკამზე ისვენებდა დიდი მწერალი.

ლუციის საჩკეა. ეს იყო ტოლსტოის შემოქმედების ბრწყინვალე და ერთადერთი სწორი შეფასება, რადგანაც თუ ჩვენს წინაშე მართლაც დიდი მხატვარია, მას თავის ნაწარმოებებში უნდა აესახა რევოლუციის თუნდაც ზოგიერთი არსებითი მხარე (ლენინი). ტოლსტოიმ თავის გენიალურ ნაწარმოებებში ასახა რუსეთის 1861—1904 წლების რევოლუციური მოძრაობის ძლიერი და სუსტი მხარეები, მოგვცა თავისი ეპოქის ყველა საზოგადოებრივი ფენების განუმორელებელი მხატვრული აღწერა, შესძლო აღამიანის სულიერი სამყაროს მთელი სირთულის ისეთი ღრმა ჩვენება, როგორც მანამდე არავის არ მოუცია მსოფლიო ლიტერატურაში. თავის ეპოქის ყველაზე მტკივნეული, ყველაზე წყვეული საკითხების უშიშარმა, აშკარა, უღმობლად მწვავე დაყენებამ განსაზღვრა ტოლსტოის სიდიადე, რუსეთის რევოლუციის მსოფლიო-ისტორიულმა მნიშვნელობამ განსაზღვრა დიდი რუსი მწერლის შემოქმედების მსოფლიო-ისტორიული მნიშვნელობა.

გიორგი ბარბაქაძის მიერ

ომი და გეგვილობა

ნაწილობითი მშრომის
ბრძოლაში ნაწილობითი

ნან. კ. მანარაძისა

ლექსი გოგონაში

მოსკოვიდან გასვლისას პეტია შინაურებს დასცილდა და თავის პოლკს დაეწია. სულ მალე ის შიკრიკად დაუწყენეს გენერალს, რომელიც დიდ რაზმს მეთაურობდა. იმ ხნიდან მოყოლებული, რაც ოფიცრობა მისცეს, განსაკუთრებით კი მას შემდეგ, რაც მოქმედ არმიის მოხელე და ვიზაჟის ბრძოლაში მონაწილეობა მიიღო, პეტია სიხარულისგან ერთთავად ატაცებულ იყო და ბედნიერი იყო იმით, რომ დიდებულნი გაეირა; სულ იმის დატყუპებით იყო, ნამდვილი გმირობის გამოჩენის შემთხვევა როგორც არ გამოჰპარვოდა. ძალზე ბედნიერად გრძნობდა თავს ჯარში ნახულითა და განცდილით, თუმცა ამასთან მიიქცევდა, სადაც მე არ ვარ, სწორედ იქ ხდება ნამდვილი საგმირო საქმეები. და იგი ეშურებოდა იქ წასვლას, სადაც თვითონ არ იმყოფებოდა ახლა.

როდესაც მისმა გენერალმა 21 ოქტომბერს სურვილი გამოთქვა, დენისოვის რაზმში ვინმე გაეგზავნათ, პეტია ისე საცოდაოდ იხვეწებოდა, მე წავაბლო, რომ გენერალმა უარი ვერ უთხრა. მას კარგად ახსოვდა პეტიას თავგებულად დასაქმებული ვიზაჟის ბრძოლაში. ნაცვლად იმისა, რომ წასულიყო იქ, სადაც გაეგზავნეს, მან პირდაპირ ფრანგების ხაზისაგან გააქურდა ცხენი განაღებულ სროლაში და ორჯერ დაცალა იქ თავისი დაზმარა. სწორედ ამის გამო აუკრძალა გენერალმა პეტიას დენისოვის რაიონის საბრძოლო მოქმედებაში მონაწილეობის მიღება. ამიტომაც გაითიშდა და აირია პეტია დენისოვის შეითხვანზე, შეეძლო თუ არა მას დარჩენა. სანამ ტყისპირას გამოვიდოდნენ, პეტიას მტკიცედ ჰქონდა გადაწყვეტილი შეესრულებინა თავისი მოვალეობა — ახლავე უკან გაბრუნებულიყო, მაგრამ რომ დაინახა ფრანგები, ნახა ტიხონი, გაიგო, რომ ამაღამ უთუოდ იეროშხე გადავიდოდნენ, ყმაწვილური სისწრაფით იცვალა აზრი და გულში გადაწყვიტა, რომ მისი გენერა-

ლი, ვისაც აქამდე დიდ პატივსა სცემდა, უნაირად ვინმე, გერმანელია, რომ დენისოვი და ესალო გმირები არიან, ტიხონიც გმირია და სირცხვილი იქნებოდა ასეთი გაქირვების გამს მათი მიტოვება.

უკვე ბინდებოდა, როცა დენისოვი, ესალო და პეტიას თანხლებით, საყარაულოს მიადგა. ბინდებულში მონაწილდნენ შეკავშმული ცხენები, ქახაკები და ჰუსარები, — ზოგი მინდვრად კარავს დგამდა, ზოგი ლარტაფში (რათა ფრანგებს არ შეეჩინათ) წითლად მოკაფე კოცონს აჩაღებდა. პატარა ქოხის შესასვლელში მკლავებდაკაპიწებულნი ქახაკი ცხვრის ხორცს კეზავდა. შიგ ქოხში სამი ოფიცერი დენისოვის პარტიიდან კარისაგან მაგიდის აკეთებდა. პეტია მდებარეობდა ტრანსკემლი გაიხადა, გასაწირობდ მისცა და იმავე წამს მიეხმარა ოფიცერებს სასადილო მაგიდის დაღამაში.

ათი წუთის შემდეგ მზად იყო სუფრაგადაფარებული მაგიდა. ზედ იღვა არაყი, რომინი მათარა, ელგა თერთი პური, შემწვარი ცხვრის ხორცი და მარილი.

ოფიცერთან ერთად პეტიაც უჯდა სუფრას და ხელებით, რომლებზეც ქონი ჩამოსდიოდა, გლეჯდა მსუქან, სურნელოვან ცხვრის ხორცს. ახლა ის ბავშვითად აღტაცებულ გულგებულყოფილად ნაზი გრძნობით უყვარდა და დარწმუნებული იყო, სხვებსაც ასევე ვუყვარავარო.

— ესილი ფედოროვიჩი, თქვენ რას ფიქრობთ, ხომ არაფერი მოხდება, ერთი დღე რომ დავჩრქე თქვენთან? — მიუბრუნდა ის დენისოვს, მაგრამ პასუხს არ დაუცვალა და თვითონვე უპასუხა თავის თავს: — მიბრძანეს, ამბავი გაიგეო, და მეც გავიგებ ახლა... ოღონდ, სადაც ყველაზე ძნელი იქნება, აი იქ გამოვივით... ჯილდო არ მქონდება... ნე ის მინდა, რომ... — პეტია კბილი კბილს დააჭირა და ყველას გადახედა, თან მალა აწეულ თავს წამდაუწუმ ატრიალებდა და ხელს იქნევდა.

— სადაც ყველაზე ძნელია... — ღიმილით გაი-
მეორა ლენისოვმა.

— ოღონდ, გეთაყვა, რაზმიც მომეცით, რომ
უფროსი მე ვიყო. ვანა რა ძნელია თქვენთვის?
აჰ, დანა გქორღებთ? — მიუბრუნდა პეტია ოფი-
ცერს, რომელსაც ხორცის მოჭრა უნდოდა, და
თავისი დასაკეცი დანა გაუწოდა.

— ოფიცერიმა დანა შეუქო!

— დაიტოვეთ, გეთაყვა, დაიტოვეთ! ასეთი
კიდევ ბევრი მაქვს... — უთხრა წამოწოთლებულმა
პეტია. — ღმერთო ჩემო! სულ დამაიწყებდა, —
შესძახა უცბად მან. — შესანიშნავი ქიშმიში მაქვს!
იცით, სულ უწიპწოა. ჩვენ ახალი მარკიტანტი*
გყავს და პირდაპირ საუტხოო რამეები აქვს. ათი
გროვანტი ვიყიდე. დაჩვეული ვარ ტბილს. გნე-
ბავთ? — წამოხტა პეტია, წინკარში გაიქცა თავის
კახკახან და იქიდან პარკი შემოარბენინა, რომელ-
შიც ასე ხუთიოდე გროვანტი ქიშმიში იქნებოდა. —
მირთვითი, ბატონებო, მირთვით!

— იქნებ ყავადანი გქორღებთ? — ახლა ესაუღს
მიუბრუნდა ის. — ჩვენი მარკიტანტისაგან ვიყი-
დე, შვედურიია! იმას საუტხოო რამეები აქვს. თან
პატროსანი კაციცაა, რაც მთავარია. უშველდე
გამოგოგავნით. ან ეგების კატი გამოგლით? თა-
ნა მაქვს წამოღებული, აი აქ ისიოდე ცალი იქნე-
ბა, — პეტია უბრუნდა აჩვენა, — ძალიან იაფად ვი-
ყიდე. აილეთ, გეთაყვა, რამდენიც გნებავთ, თუნ-
დაც სუყველა... — მაგრამ უცბად, შემკრთალმა,
ტყუილებში ხომ არ შეეტოპეთ, ხმა გაიკმინდა და
გაწითლდა.

პეტია ჩაფიქრდა, კიდევ ხომ არაფერი სისუ-
ლულე ჩავიდინეო და დღევანდელი დღის აშეგებს
რომ გადავლო გონების თვალი, ფრანგ მედლოე-
ზე შეჩერდა. „ჩვენ რა გვიჭირს, კარგად ვართ,
იმას რა უყვეს? სად წაიყვანეს? ნეტავ თუ აქამეს?
ხომ არ აწყენინეს?“ — გაიფიქრა პეტია, მაგრამ
რაკი მიხვდა, რომ კაცების შესახებ მეტრისმეტრი
ტყუილი გამოუვიდა, ახლა კითხვისა შეშინდა.

„არა, კითხვა კი შეიძლება, მაგრამ იტყვიან,
თვითონაც პატარა ბიჭია და იმიტომ ეცოდნებო.
მე მაგათ ხვალ ვაჩვენებ, როგორი ბიჭი ვარ.
სირცხლები ხომ არ იქნება, ვკითხო? — ფიქრობ-
და პეტია. — აჰ, თუმცა სულ ერთია!“ — იმავ
წამს, გაწითლებულმა, შიშით გადახედა ოფიც-
რებს, ხომ არ დამცინებენო, და წარმოსთქვა:

— შეიძლება, ტყვედ რომ წამოიყვანეს, იმ
ბიქს დაეუძახათ? ვაჰამოთ რაზე... იქნებ...

— ჰო, საწყალი ბიჭია, დაეუძახათ, — თქვა

ლენისოვმა, რომელმაც, ჩანს, სასირცხო ვერაფე-
რი დანახა ამ შესხენებაში, — დაუძახეთ, ვენსან
ბოსი ჰქვია.

— მე დაეუძახებ, — უთხრა პეტია.

— ჰო, დაუძახე, დაუძახე, საწყალი ბიჭია, —
გამეორა ლენისოვმა. პეტია კართან იღვა, როცა
ესა თქვა ლენისოვმა. იგი გაძარცა ოფიცერებს შო-
რის და ლენისოვს მიუახლოვდა.

— ნება მომეცით, ვაკოცოთ, გეთაყვა, — უთხ-
რა პეტია, — აჰ, რა კარგია, რა შესანიშნავია! —
და აკოცა თუ არა ლენისოვს, ვარუთ გავარდა.
— ბოს! ვენსან! — გასძახა პეტია და კართან
შეჩერდა.

— თქვენ ვინ გნებავთ, ბატონო? — ჰკითხა სიბ-
ნელეში ვილიამს. პეტია უთხრა, რომ ის ფრან-
გი ბიჭი უნდოდა, რომელიც დღეს ტყვედ წამოი-
ყვანეს.

— ა! ვენსანი? — ჰკითხა კახკახა.

ვენსანის სახელი უკვე თავისებურად გადაეკე-
თებინათ აქ: კახკახებს — ვენსანად, გლეხებსა და
ჯარისკაცებს კი ვისენიად...

— აფერ იქ, კოცონთან თბებოდა! ჰაუ, ვისე-
ნია! ვისენია! ვესენ! — შეიქნა სიბნელეში ერთი
გაღაძახება და სიცილი.

— მკვირცხლი ბიჭია, — თქვა პეტია გვერდით
მდგომმა ჰუსარმა, — წელან ეპამეთ სწორად. ძა-
ლიან მიჭირს კი იყო!

სიბნელეში გაისმა ნაბიჯების ხმა და ტალანში
შეშველი ფეხების ტყაპატყუპით ფრანგი მედლოე
კარს მოადგა.

— ოჰ, თქვენს ხართ?! ხომ არ გშიათ? ნუ გე-
შინიათ, აქ ცუდი არაფერი მოგელით, შემოდით,
შემოდით, — უთხრა მორცხვად პეტია და ალერ-
სიანად მკლავზე შეახო ხელი.

— გაბდლობთ, ბატონო, — ათრთოლებული
თითქმის ბავშვური ხმით მიუგო მედლოემ და
ზღურბლზე ტალახიანი ფეხების წმენდას მოჰყვა.
კიდევ ბევრი რამ უნდოდა პეტიას ეთქვა მისთვის,
მაგრამ ვერ გაემეღა, მოუსვენრად ცმუტანდა მის
გვერდით შესასვლელში მდგომი, მერე ხელი მოჰ-
კიდა და მოუჭირა.

— შემოდით, შემოდით, — ესლა გაუჩივრა ნა-
ზი ჩურჩულთი.

„ოჰ, რა გქნა, კიდევ რა გავაკეთო?“ — ჩილა-
პარაკა პეტია მთავისთვის, მერე კარი გაუღო და
წინ შეუშვა.

როცა მედლოე ქოხში შევიდა, პეტია მისგან
მოშორებით დაჯდა, თავის დამცირებელ მიიჩნია
აქ მისთვის ყურადღების მიქცევა. მხოლოდ მალი-
მალ ისინჯავდა ჯიბეში ფულს და ეჭვი იყო,

* მარკიტანტი — სანოვაგათ მოვატე, რომელიც ძველ
არმიას თან ახლდა ლეპროზოსისას.

სირცხვილი ხომ არ იქნება, ფული მივცე მედლოესო.

* * *

მედლოისაგან, რომელსაც დენისოვის ბრძანებით არაყი და ცხვრის ხორცი მისცეს და რუსული ხიფთანიც ჩააცვოს, რათა სხვა ტყეებისათვის არ გაეთიშებინათ და აქვე დაეტოვებინათ, პეტრას ყურადღება ჩამოცილებულ იქნა დოლოხოვის ჩამოსვლით. ბევრი რომ გაეგონა პეტრას დოლოხოვის არაჩვეულებრივ გულადობაზე, ისიც ჰქონდა გაგებულები, რა სასტიკად ექცეოდა ფრანგებს, ამიტომ, შემოვიდა თუ არა დოლოხოვი ქოხში, თვალს აღარ მოუტილებოდა მისთვის, უფრო და უფრო მხნედელობდა, თავს წამდაუწყებ მალა სწევდა, რომ არ ყოფილიყო უღირსი თუნდაც ისეთი საზოგადოებისა, როგორც დოლოხოვიც.

დოლოხოვის გარეგნულმა სისადავემ საოკრად გააკვირვა პეტრამ.

დენისოვი კახაკურ ზიფთანს იცემადა, წვერი მოშვებული ჰქონდა, გულზე ნიკოლოზ სასწაულ-მოქმედის ხატი ეკიდა, ლაბარას მანერითა და ქცევით თავის განსაკუთრებულ მდგომარეობას აჩენდა. დოლოხოვი კი, რომელიც უწინ მოსკოვში სპარსულ ტანსაცმელს ატარებდა, ახლა პირიქით გვარდის ოფიცრის ტანსაცმელში იყო გამოწყობილი. პირი სუფთად ჰქონდა გაპარსული, ტანზე ეცვა გვარდული დაბამებული სერათევი, გიორგის ჯვრით საცილოვეში, და თავზე უბრალო ქული ეხურა. დოლოხოვმა კუთხეში სველი ნაბაღი მოიძრო, არაგის მისალმებია, დენისოვთან მივიდა და მაშინვე საქმეზე დაუწყო ლაპარაკი. დენისოვმა თუმბო პეტრას გამოგზავნისა და იმის შესახებ, თუ რა შეუთვალა პასუხად ორივე გენერალს. შემდეგ დენისოვი ყველაფერს მოჰკვია, რაც ფრანგების რაზმის მდგომარეობაზე იცოდა.

— ეს ასეა, მაგრამ საჭიროა ვიცოდეთ რა ნაწილებია და ჯარიც რამდენია, — უთხრა დოლოხოვმა, — წასვლა და ამბის გაგება საჭიროა. სანამ არ გვეცოდინება მათი რაოდენობა, საქმის დაწყება არ შეიძლება. შე საქმეში წესიერება მიყვარს. ხომ არავინ ისურვებს, ბატონებო, ჩემთან წამოსვლას იმით ბანაკში, მუნდირიც თანა მაქვს წამოღებული.

— მე, მე... მე წამოვალ! — შესძახა პეტრამ. — სწორედ არაფერი საჭიროა შენი წასვლა, — უთხრა დენისოვმა და დოლოხოვს მიუბრუნდა, — აი, ამას კი არაფრის გულისათვის არ გავტან.

— აი, საქმე! — წამოძახა პეტრამ. — ვითომ რატომ არ შემიძლია წავიდე?..

— იმიტომ, რომ საჭირო არ არის.

— მაპატიეთ, იმიტომ... იმიტომ რომ... მე ვაეალ. მორჩა და ვათავება. ხრმ წამიყვანთ? — მინათა მან დოლოხოვს.

— რატომაც არა... — უგულისყურად მიუგო დოლოხოვმა. რომელიც ახლა ფრანგ მედლოეს ავირიდებოდა.

— დიდი ხანია ეს ვაყავი აქ გავყვ? — ჰკითხა დენისოვს.

— დღეს წამოვიყვანეთ, მაგრამ არაფერი არ იცის. ჩემთან დავიტოვე...

დოლოხოვი მცირე ხნით გაჩუმდა: — თუმცა დრა საქმეს შევედგეთ. განმომგზავნეთ ჩემი კაზაკი, სპალნე იმასთანაა. ორი ფრანგული მუნდირი მაქვს. აბა, წამოხვალთ ჩემთან? — ჰკითხა პეტრას.

— მე? ჰო, ჰო, უეჭველად, — შესძახა თითქმის ჰარხალივით გაწითლებულმა პეტრამ და თან დენისოვს გადახედა...

ბევრი არწმუნდა დენისოვმა პეტრამ არ წასულიყო, მაგრამ პეტრამ მინც თავისას გაიძახოდა, საქმეში მეც მიყვარს წესიერება, ალაღბელზე არაფერი მიკეთებია და არც ხიფათზე მიფიქრია ოდესმე.

— იმიტომ, რომ — თქვენც დამეთანხმებით — თუ არ გვეცოდინება რამდენია იქ, — ამაზე შეიძლება ასი და ათასი კაცის სიცოცხლე იყოს დამოკიდებული; ჩვენ კი მარტო ორნი ვართ. თან ძალიან მინდა წასვლა და უშეველად, უშეველად წავალ, მინც ვერ დამაქებებთ, — ეუბნებოდა პეტრამ, — უარესი იქნება...

* * *

პეტრამ და დოლოხოვმა ფრანგული ფარაჯები ჩაიციეს, თავზე ფრანგულივე კივერები დაიხურეს და გავიდნენ ახოში, საიდანაც დენისოვი ფრანგების ბანაკს გასცქეროდა ამ დილით. სრული სინნულე იყო, როცა ტყიდან გამოაღწიეს და ხევში დაეშენენ. ძირს რომ ჩამოვიდა, დოლოხოვმა მხლებელ კახაკებს უბრძანა აქ დამიცადეთო, თვითონ კი ჩოროთი დააღვა ხიდისაქენ მიმავალ გზას. მღელვარებისაგან სულშეგუბებული პეტრამ ცხენდაცხენ გვერდზე მიჰყვებოდა მას.

— რომ ჩავვარდეთ, ცოცხალი თავით არ დავნებდები, დამბაჩა თან მაქვს, — წასწურულა პეტრამ.

— რუსულად ნუ ლაპარაკობ, — ის იყო სწრაფად ვაღწურულა დოლოხოვმა, რომ იმავე წამს სინნულეში გაისმა ფრანგული შეძახილი: „ვინ მოდის?“ და იარაღის ჩხარუნია.

— სალამი, ბატონებო! — ხმამაღლა, მკაფიოდ წარმოხტვა დოლოზოვმა.

სისხლი სახეზე მოაწვა პეტრის და წამსვე დამბაჩაზე იტაცა ხელი.

— გეჭქვე პოლკის ნუკერები ვართ, — ჩაილაპარაკა დოლოზოვმა ისე, რომ სელა არ შეუნელცხბია. ხიდზე შავად მოჩანდა გუშაგის ლანდი.

— პაროლი? — დოლოზოვმა სადავე მოსწია და ცხენი ნაბიჯზე გადაიყვანა.

— თუ იცით, პოლკოვნიკი ვერარი იქ არის?

— პაროლი? — არ უპასუხა გუშაგმა და გზა გადაუღობა.

— როცა ოფიცერი ხაზს უვლის, გუშაგები პაროლს არ ეკითხებიან. — შეუყვარა უტკრივ გაცხარებულმა დოლოზოვმა და ცხენი ზედ მიაგდო გუშაგს. — მე გეკითხები, აქა პოლკოვნიკი?

პასუხი არ დაცალა გზიდან ჩამოცლილ გუშაგს და გორაკს ნაბიჯით აპყეა.

შენიშნა რა შავი ლანდი ადამიანისა, რომელმაც გზა გადაქრა, დოლოზოვმა იგი გააჩერა და ჰკითხა, მეთაურები და ოფიცრები სად არიანო? ეს კაცი, რომელსაც მხარზე ტომარა ეკიდა, სალ-

ლათი იყო; შეჩერდა, სულ ახლოს მივიდა დოლოზოვის ცხენთან, თითქმის ხელით შეეხო ცხენს და უბრალოდ, გულითადად უამბო დოლოზოვს: მეთაურები მილლა გორაკზე, მარჯვნივ არიან, ფერმის ეზოშია (ასე უწოდა მან საბატონო კარმიდამოს).

გზის ორივე მხარეს კოცონები ენთო და იქიდან ფრანგული ლაპარაკის ხმა მოდიოდა. დოლოზოვმა გზა გაიარა, საბატონო სახლის ეზოში შეუხვია, იქ ალაყაფის კართან ცხენიდან ჩამოხტა და მიუახლოვდა ერთ დიდ მოგიზგიზე კოცონს, რომელსაც შემოსნდომოდა და ხმამაღლა ლაპარაკობდა რამდენიმე კაცი. კიდევ რაღაც ინარშებოდა კარდალაში და ცეცხლის შუქი ანათებდა კოცონის წინ ჩამუხლულ კაცს, რომელსაც ლურჯი ფარაჯა ეცვა, თავზე ჩაჩი ეხურა და ზემბათი ურევდა კარდალას.

— იმ ეშმაკთან ვერაფერს გააწყობ, — ამბობდა ერთი, ჩრდილში, კოცონის მეორე მხარეს მჯდარი ოფიცერთაგანი.

— ის აწვევებს მავათ სერის... — სიცილით თქვა მეორემ. ფეხის ხმის გაგონებაზე ორივე გაჩუმდა და სიბნელეს დააქვერდა, საიდანაც დოლოხოვი და პეტია ცხენებიანად კოცონისაკენ მოეშურებოდნენ.

— სალამი, ბატონებო! — ხმაშალა, მკაფიოდ წარმოსთვა დოლოხოვმა.

კოცონის ჩრდილში მჯდარი ოფიცრები შეიჩინნენ, მაღალმა, გრძელკისერა ოფიცერმა ცეცხლს შემოუარა და დოლოხოვთან მივიდა.

— თქვენა ხართ, კლემან? — თქვა მან, — რა ეშმაკმა... — მაგრამ თავის შეცდომას რომ მიხვდა, ისტყვა აღარ დაამთავრა, ოდნევე წარბი შეკრა, უცნობსავეით მიესალმა დოლოხოვს და ჰკითხა, რით შემიძლია გემსახუროთო. დოლოხოვმა უამბო, რომ ის და მისი ამხანაგი პოლკს ჩამორჩნენ და ახლა დაუწევა უნდათ, მერე ყველას გასაგონად

იკითხა, ხომ არაფერი იცოდნენ მენ პოლკის შესახებ. არაფერი არაფერი იცოდა; პეტიას მოეჩვენა, რომ ოფიცრებმა მას და დოლოხოვს ახლა მტრულად, ეჭვის თვალით დაუწყეს ცქერა. რამდენიმე წამს ყველა სდუმდა.

— თუ ვახშმის იმედი გქონდათ, დაიგვიანეთ, — თავშეკავებული სიცილით თქვა კოცონისიქიდან ვილაკამ.

დოლოხოვმა მიუგო, რომ მათ არაფერი სჭირდებოდათ, მაძლარნი არიან და გზას ამალამევე უნდა გაუდგნენ.

ცხენები მან იმ სალდათს გადასცა, რომელიც ზუმბათი კარდალას ურეედა, და გრძელკისერა ოფიცრის გვერდით ჩაუტყქდა კოცონთან. ეს ოფიცერი თვალს არ ამორებდა დოლოხოვს, ახლაც კიდევ ერთხელ ჩაეკითხა: რომელი პოლკისა ხართო? დოლოხოვი არ პასუხობდა, თითქოს

არც ესმოდა შეკითხვა, ჯიბიდან ფრანგული ჩიბუხი ამოიღო, გააბოლა და ოფიცრებს კითხვა დაუწყო იმაზე, თუ წინ რამდენად უხიფათო იყო გზა კაზაკების მხრივ.

— ეს ყაჩაღები ყველგან არიან, — უპასუხა კოცონის მეორე მხრიდან ოფიცერმა.

დოლოხოვმა თქვა, რომ კაზაკები მხოლოდ ისეთი ჩამორჩენილებისთვისაა საშუალო, როგორც ის და მისი ამხანაგია, და კითხვის კილოზე დაუმბატა, დიდ რაზმებს ისინი, ალბათ, ვერ გაუბედავენ თავდასხმასო. პასუხი არაფერს გაუცია.

— აი, ახლა ადგება და წამოვა, — ყოველ წამს ფიქრობდა პეტია, რომელიც კოცონის წინ იდგა და მის ლაპარაკს უსმენდა.

მაგრამ დოლოხოვმა ისევ განაახლა შეწყვეტილი საუბარი და ახლა პირდაპირ დაიწყო გამოკითხვა, რამდენი ხალხი ჰყავთ მათ ბატალიონში, რამდენი ბატალიონია, ტყვედ რამდენი ჩაიგდეს. რუსი ტყვეების ამბავი რომ იკითხა, დოლოხოვმა თქვა:

დოლოხოვმა სიცილით გადაკოცნა.

— საბაველი საქმეა ამ ლეშების თრევა. ჯობს მიახვრიტოთ ეგ არამზადები, — და ხმაილა ვაიცინა ისეთი უცნაური სიცილით, რომ პეტეის ეგონა ფრანგები ახლა კი მიხვდებოდნენ თვალთმაქცობას, და თავისდაუნებურად უკან დაიხია კოცონიდან. არაფერი თქვეს ოფიცრებმა დოლოხოვის სიტყვებსა და სიცილზე, მხოლოდ ფრანგი ოფიცერი, რომელიც აქამდე არ ჩანდა (ის ფარჯაში გახვეული იწვეა), წამოიწია და რაღაც უჩუროჩულა ამხანავს.

დოლოხოვი წამოგდა ზეზე და გადასძახა სალდასი, რომელმაც ცხენები წაასხა.

„მოგიყვანენ თუ არა ცუნებს?“ — ფიქრობდა გულში პეტია და უნებურად თანდათან ახლოს მიიწვიდა დოლოხოვისაკენ.

ცხენები მოიყვანეს.

— ნახვამდის, ბატონებო! — თქვა დოლოხოვმა.

პეტეისაც უნდოდა ეთქვა, ლამე მშვიდობისო, მაგრამ სიტყვა ვერ დაამთავრა. ოფიცრები რალაცას ჩურჩულებდნენ ერთმანეთში. ცხენი ცმუტავდა და დოლოხოვი დიდხანს ვერ შეჯდა ზედ; მერე ნელი ნაბიჯით გავიდა ქიშკარში. პეტია გვერდით მიჰყვებოდა. გულთ ეწადა უკან მიეხედა, რომ დაენახა მისდევდნენ თუ არა ფრანგები, მაგრამ ვერ გაეგედა.

გაზზე რომ გამოვიდნენ, დოლოხოვი მინდერისკენ არ წასულა, სოფელს გაჰყვა ვასწვრივ. ერთ აღვიღას შეჩერდა და ყური მიუგდო.

— გემისი? — თქვა მან.

პეტეიმ იცნო რუსული ხმები, კოცონებთან რუსი ტყვეების შავი ლანდები დაინახა. მერე ქვევით დაეშენენ, ჩაუარეს გუშავს, რომელიც ხილზე წინ და უკან დადიოდა და რომელმაც ხმა არ გასცათ, და ხევში გამოვიდნენ, სადაც კაზაკები ელოდნენ.

— აბა, ახლა მშვიდობით. ვადაეცი დენისოვს, რომ ხვალ ალიონზე, პირველ ვასროლისთანავე... — უთხრა დოლოხოვმა და წასვლა დააპირა, მაგრამ პეტეიმ ხელი სტაცა.

— არა! — შესძახა მან. — თქვენ ისეთი გმირი ხართ! აჰ, რა კარგია, რა შესანიშნავი! როგორ მიყვარხართ!

— კარგი, კარგი, — წარმოსთქვა დოლოხოვმა, მაგრამ პეტია ხელს არ უშვებდა და სიბნელეში დოლოხოვმა გაარჩია, რომ პეტია მისკენ იხრებოდა. პეტეის კოცნა უნდოდა. დოლოხოვმა სიცილით გადაკოცნა, მერე ცხენი მოატრიალა და სიბნელეს შეერია.

თარგმანი რუსულიდან ქვბულაქაძე

ჩ ვ ე ნ ი

ახალგაზრდა პოეტები

სექტემბრის დღა

სასიხარულო ზარის ხმას ელით, გულში ზარით რეკავს ამ დღით. სიმაღლე გშენით, სიმკვირხულე გშენით, ზედნიერება გშენით ნამდვილი.

იგონებთ ველზე გაშლილ ბანაკებს, შემოზღუდულებს მწყავე გორებით. კველა იყავით მოაკარავე, ხარო მაღალიერნი დღი ცხოვრების.

ღამურებულხართ სწავლის წყურვილით, სავეე ჯანი და ნათელი მიზნით. სექტემბრის ზარი რეკავს გულივით და ამ ზარით ვულის ხმაც ისმის.

გიორგი გიგაური

მემობრობა

მოფრინდა წერილი გორკიდან ღულუნა მტრედივით ფრთამაღლი, ფარკული ზემ სახლში მოდრინდა, გადმოცა მეგობრის სალაში.

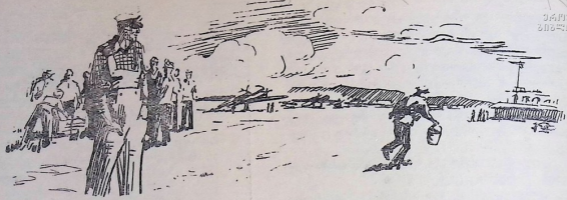
სექტლანას ნაწერი ვიციანი, დოზილის დანახვა მომინდა. წარუშლელ და-ძმობის ნიშანი მოფრინდა წერილი გორკიდან.

კვლე მასხოვს: ბანაკი, ზღვის პირი, ზღვის ცქერით ტოლები გართული, გორკული მეგობრის სიცილი, სიმღერა რუსული, ქართული...

ზღვის პირას შეფუციეთ ერთმანეთს და-ძმობა რუსმა და ქართველმა, გულში სალისით ფოთქავდნენ, წარმოგუთვით რაც გვერთდა სათქმელად.

ერთურობის სულ კარგის მსურველი, ერთმანეთს ვკითხულობთ შორიდან, დღეს რუსულ სიტყვების სერნილით მოფრინდა წერილი გორკიდან.

გიორგი გიგაური

რუსთაო გუბერნიული

ნახ. დ. ხახუტაშვილისა

კომპრესია

ასალგაზრდა მწერალმა რ. ბეგანიშვილმა დაწერა მოზრდილი მოთხრობა საავიაციო სკოლის მოწაფეთა ცხოვრებიდან. მოთხრობაში ნათლადაა ნაჩვენები, რომ რთული საავიაციო ტექნიკის დასაუფლებლად არაა საკმარისი მხოლოდ გამბედაობა და დღეი სიყვარული ამ საქმიხაში, რომ პრაქტიკულ ცოდნასთან ერთად მომავალი მფრინავისათვის აუცილებელია ავაციის თეორიული საფუძვლების შესწავლა. ვტივლავთ ნაწყვეტს მოთხრობიდან.

საგაზაფხულო გამოცდები მოახლოვდა. საავიაციო სკოლის მოწაფეები ტაქტიკური მეცადინეობის გამო ხშირი სტუმრები გახდნენ აეროდრომიხა. ბევრი პირველად იყო ამ ტრიალ, ქარიინ, უზარმაზარ მინდორზე და ამდენ თვითმფრინავსაც ერთად პირველად ხედავდა.

მის მცხუნვარე სხივებზე თერთად ლაპლაპებდა თვითმფრინავთა უხარმაზარი ფრთები. რაც სკოლაში და აეროკლუბში წიგნებიდან და ნახაზებიდან შეიძინეს მოწაფეებმა, ახლა ეს ყველაფერი გამოცდების წინ გონებაში ერთად უნდა მოეყარათ, ვაეზომათ, აეწონათ, პრაქტიკულად განეხორციელებინათ. ახლა გამორჩევიოდა რა ცოდნისა და გამძლეობისა იყო თითოეული მათგანი.

მოწაფეები სახელსონოში გაიშალნენ შიდაფვის ძრავების გასაცნობად. მიიორი ზასლაესკი და ბორტმეჟანიკოსი ზოტოვი მზრუნველად მიუძღოდნენ წინ მოწაფეებს და თვითმფრინავებს ათვლიერებდნენ.

გელა ვერ ისვენებდა. ჯერ მიიორ ზასლაესკის დაჰყუებოდა, მერე, როცა დაინახა როგორი ცობისმოყვარეობით შემოსხვეოდნენ მოწაფეები ბორტმეჟანიკოსს, ახლა მას მიეკვდლა.

ზოტოვი ატრიალებდა პროპელერს, მოტორში იხებდოდა.

გელა ახლოს მიჩონდა თვითმფრინავთან, ამხანაგებს ზურგი შეაქცია და ზოტოვს მხარში ამოუღდა.

ზოტოვი მოკვეთილად, თითო სიტყვით ამზობდა საჭირო ხელსაწყობის სახელებს და გელაც მყისვე აწვილიდა მათ, რათა ძრავი აეშუშაებინათ.

ზოტოვი გელაზე ნაწყენი იყო, რადგან ყმაწვილი მიეილი სასწავლო წლის მანძილზე ცუდლდ სწავლობდა თეორიულ საგნებს. მიუხედავად ამისა გამოცდილ ბორტმეჟანიკოსს ესიამოვნა, რომ გელა თვითმფრინავის დეტალებში პრაქტიკულად კარგად ერკვეოდა. მაგრამ ბორტმეჟანიკოსი მიინცეკვიანობდა ლულუშუარის ცოდნის სიმტკიცეში, ამიტომ გამოსაცდილად ძველი მფრინავისათვის ჩვეულ, სახუმარო, მაგრამ ამასთანავე საქმიან ხერხს მიმართა.

პროპელერის უსწორმისწორო ბრუნვის და მოტორის ურიტმო ბუზბუყის შემდეგ ზოტოვმა მოხვენებითი გულაცრუებით ხელსაწყობები დაყარა და წამოიხაბა:

— კომპრესია არ არის! უიმისოდ შეუძლებელია ამუშავება!

გელამ ყურები ცქეცია, ჯერ ხელსაწყოებს დაუწყო კირკითი და გულმოდგინედ ეძებდა კომპრესიის სახელებს ნაცნობ ინსტრუმენტს, მაგრამ ეს სახელწოდება მას პირველად ესმოდა და აეროკლუბშიც არ ჰქონდა მის შესახებ რამე გაგონილი.

ზოტოვმა იქვე დაგდებულ ვედროს წამოაღო ხელი, გელას გაუწოდა და უთხრა:

— ნუ დაიზარებ, ყმაველაო, წადი საწყობის გამგეს ერთი ვედრო კომპრესია გამოართვი.

გელამ სიამოვნებით გამოართვა ვედრო ზოტოვს და სახელოსნოდან გაიქცა.

საწყობები საკმაოდ შორს იყო. გელას არც მოსვლია ახრად მათი სიშორე, მიჰქროდა და თან ეღრიალა ვედროს მიათამაშებდა. როგორც იქნა მიაღწია პირველ საწყობამდე და კარებში ვაჩერებულ საწყობის გამგეს გვერდიდან ისე ხმაშალო შეუძახა, რომ მსუქანი ხანშესული კაცი შეახტუნა.

— რა გავყირებს ბიჭო! — დაუტია საწყობის გამგემ.

— ბორტმექანიკოსმა ზოტოვმა გთხოვთ, ერთი ვედრო კომპრესია გამომიგზავნეთო, — სხაპასხუპით თქვა გელამ.

— რაო, კომპრესია გამომიგზავნეთ? — პირი დაალო საწყობის გამგემ.

— დიად, კომპრესია, მოტორი ვერ აგვიმუშავებია.

საწყობის გამგეს გაეღიმა:

— აჰა! კომპრესია? კომპრესია მე არა მაქვს, მეზობელ საწყობში მიდი.

მეზობელი საწყობი საკმაოდ შორს იყო. ასეთი შორი მეზობლობა მხოლოდ აეროდრომის საწყობებში იცანა. რამდენიმე კვადრატული კილომეტრის მინდორზე ერთი საწყობი რომ თავში დგას, მეორე ბოლოშია, ასე რომ მათ შორის მანძილი სულ ცოტა ორი-სამი კილომეტრი მაინც იქნება.

მთლად ოფლად დაღვრილმა, გაწითლებულმა, თმაგაჩეჩილმა მიიბრინა გელამ მეორე საწყობთან.

კარგახანს დალაპარაკება ვერ შესძლო. მხოლოდ პირს აღებდა, ხელეხს იქნევდა, ვედროს არახუნებდა, მაგრამ სიტყვის თქმა ვერ მოეხერხებინა.

— კომპრესია... ბორტ... ზოტოვმა... გთხოვთ... როგორც იქნა ამოილულულა.

— ხომ არ გაგივებულხარ! — წამოიყვინა გაცივებულმა საწყობის გამგემ, — რომელ კომპრესიაზე მელაპარაკებო!

გელა არ მოეშვა. სკოლიდანა ვარ მოსული, მეცადინეობა ჩაგვეშლება... მომეციო...

თავმოებურებულმა საწყობის გამგემ ხელი ანგაძიწმითევილად გაიშვირა და თქვა:

— მე მხოლოდ რეზინის ნაწარმი მაქვს. მეზობელ საწყობში მიდი.

კიდევ სამი კილომეტრი სირბილი. გელა ფეხებს ძლივსა მიათრევდა.

— ბორტმექანიკოსმა ზოტოვმა ერთი ვედრო კომპრესია გთხოვთ...

მესამე საწყობის გამგე უფრო საკმინი აღმოჩნდა და პირდაპირ დაუწყო:

— სიამოვნებით მოგცემ, ბიჭოო, მაგრამ რაში ჩაგისხა? შენს ვედროს რომ ძირი არა აქვს?

გელამ გაურკვეველად დახედა ვედროს და გაცივებულმა შეჰყვირა. ვედრო ძირგავარდნილი და გვერდდახვრეტილი იყო. გელა ბორტმექანიკოსის ოინს კიდევ ვერ მიხვდა.

— არაუშავს, თქვენ გვეწებათ ვედრო, იმითი გამატანეთ და მეგრე დაგობრუნებთ ისე, — უთხრა საწყობის გამგეს.

— კომპრესიას სიამოვნებით მოგცემდი, მაგრამ ვედროს კი ვერა, ამისათვის აეროპორტის

...რამდენიმე წუთს გაუთვავებელი ხარხარი ისმოდა.

უფროსის ბრძანებას სჯობს, — უბასუბა საწყობის გამგეში.

გელამ გადაწყვიტა აეროპორტის უფროსთან გაქცევა ბრძანების გამოსართმევად, მაგრამ ეკემა შეიანება.

რატომ გამომატანა ზოტოვმა უძირო ვედრო? თითქმის ამთავრებდნენ მეცადინეობას ბორტ-მექანიკოსი ზოტოვი და მაიორი ზასლავსკი, როცა საშინლად დაღლილი, ხალაიამოაჩიული და ქუდმოღორციელი გელა სახელოსნოში დაბრუნდა.

მის დანახვებზე ყველას სიცილი აუტუტდა; თვით მაიორ ზასლავსკისაც კი, მაგრამ ზოტოვმა შეიმავრა თვით და სრულიად დამშვიდებულმა აკითხა:

— სად დაიკარგე ამდენ ხანს, ხელცარიელი მოსკედი?

გელა მძიმედ კშინავდა და ოფლი წურწურით ჩამოსდიოდა. ამბანაგები შემოესივნენ ირგვლივ და სიცილით კვდებოდნენ.

— ორ საწყობში არ იყო კომპრესია, — თქვა გელამ, — მესამეში კი ვედრო არ მომცეს.

— ვედრო? — წამოიძახა ზოტოვმა, — მე რომ ვაგატანე ვედრო!

— თქვენი ვედრო ძირგავარდნილი იყო.

მეტის მოთმენა აღარ შეიძლებოდა. ჯერ ზოტოვის წასკდა სიცილი, მერე მას მოწაფეები აჰყვნენ, მაიორი ზასლავსკიც შეუერთდა და რამდენიმე წუთს გაუთავებელი ხარხარი ისმოდა.

გელა საშინლად გაოცებული, ვაბრაზებული და ნაწყენი იყო. მან ასეთი გულმოდგინებით შემოირბინა ათი კილომეტრი კომპრესიის ძებნაში, ესენი კი მადლობის მაგიერ იციინდნენ. რა იყო სასაცილო?

ყველა რომ მოიქანცა სიცილით, ზოტოვმა წამოიწყა.

— ბიჭებო, ერთი უთხარით ამხანაგს, რა არის კომპრესია და საიდან შეიძლება მისი მოტანა. აბა, შენ უთხარი, — ხელი ჩაავლო ზოტოვმა ყველაზე წინ მდგომ მალხაზს.

მალხაზმა ღიმილით თქვა:

— კომპრესია არის ბრუნვის შედეგად შიდა წვის ძრავის ცილინდრში წარმოშობილი შეკუმშული ჰაერი.

გელას მოერგენა რომ მეხი დაცვა თავზე. იგი დაიბნა, სისხლი აუვარდა თავში. აი თურმე რა ყოფილა კომპრესია. ნაშ გამამახარავეს, დამკინეს, აბუნად ანივდეს? გელა შეპყურებდა მალხაზს, ვისგანაც კომპრესიის რაობა გაიგო, და მთელი თავისი დამკირების მიზნად იგი მიაჩნდა.

ლექსები

გავრევი სოფლად

მწვანეში ჩაფლულა სოფელი,
მინდვრები,
ჭაღები,
გორები,
და გზედავ ბორცვებზე მოფენილ
პატარებს ყვავილთა კონებით.

დარბაზ ხალისით საცენი,
როცა თვალს გაახელს აისი,
და ლალი სიმღერა ბავშვების
კიდიდან კიდემდე გაისმის.

ცის თალივ გუგუნებს ზარივით,
ისიც კი სიხარულს ეწვია;
ჩვენს სოფელს,
კარგ სოფელს,
წყნარ სოფელს
ბავშვების ლაშქარი ეწვია.

მშვიდობის მტრედი

«არ გვინდა ომი, არ გვინდა!» —
და ფრთების ლაღი გაშლით
მშვიდობის მტრედი აფრინდა,
შენივარდა ცაში.

სალამი მოგვცა ფრინველმა:
«აღარ სწყუხდეთო, აღარ!»
და ქვეყნის თავზე პირველად
ფრთა გაისწორა ლაღად.

შემოუარა მსოფლიოს
თეთრი, ქათქათა ფრთებით,
ქვეყანას შუქი მოჰფინა,
ჩაკეტა დამის გზები.

არც შესვენება ინდობა,
არ იღვებოდა, არა...
დე იყოს ქვეყნად მშვიდობა,
ტანჯვა-წამება კმარა!

გერმანულიდან თარგმნი
ვახტანგ ბექუაქელმა

იოჰანეს ბენედი

იოჰანეს ბენედი გერმანიის გამოჩენილი პოეტი. იგი მშვიდობის, თავისუფლების, დემოკრატიისა და სოციალიზმისათვის დაუღალავი მებრძოლია.

გერმანელი ხალხის სახელოვანი შვილი იოჰანეს ბენედი დაიბადა 1891 წელს ქ. მიუნხენში პროკურორის ოჯახში.

იოჰანეს ბენედი სამწერლო ასპარეზზე გამოვიდა 1911 წელს.

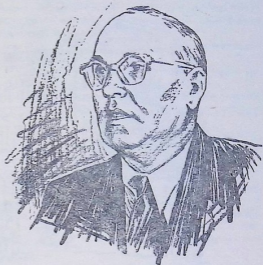
პოეტმა ვატაცებით დაიწყო მხატვრული და პოლიტიკური ლიტერატურის კითხვა; გაეცნო მარქსის, ენგელსის, ლენინისა და სტალინის გენიალურ შრომებს. 1920 წელს იგი გერმანიის კომუნისტური პარტიის რიგებში შევიდა, 1923 წლიდან საფუძვლიანად მოკვდა ხელი მარქსიზმის შესწავლას.

ამ პერიოდინდამ პოეტმა თავისი შემოქმედება მკიდროდ დაუკავშირა გერმანიის პროლეტარიატის გამარჯვების საქმეს. დიდი ოქტომბრის სოციალისტურმა რევოლუციამ ილაგებოდა პოეტი. 1919 წელს დაწერილ ლექსში — „გერმანელი პოეტის საღამო საბჭოთა რესპუბლიკას“ — ბენედი მიესალმა რუსეთის მუშათა კლასის გამარჯვებას.

1925 წელს გამოვიდა ბენედიის ლექსების წიგნი „გვანი ტახტზე“ და პროზაული ნაწარმოები „ბანკირი ბრძოლის ველზე“. ამ წიგნებში მწერალმა გაილაშქრა გერმანიის დაბახვებული ბურჟუაზიის წინააღმდეგ, ნიღაბი ახადა ომის განჩაღებლებს. ამ ნაწარმოებებმა გერმანიის იმპერიალისტთა ბანაკში დიდი ჩოქოლი გამოიწვიო; პოეტს ბრალად დასდეს სამშობლოს ვამცემლობა და სამართალში მისცეს. პოეტის დასაცავად ხმა აღიმაღლა დიდმა რუსმა მწერალმა მაქსიმ გორკიმ, იგი წერდა: „მე მოუწოდებ ყველა პატიოსან ადამიანს პროტესტი განაცხადოს იოჰანეს ბენედიის გამასართლებს წინააღმდეგ, რომელიც მხოლოდ იმეშია დამანაშავე, რომ პატიოსანი და ნიჭიერია“.

იმპერიალისტებმა ვერ შესძლეს პოეტის ვასაბართლება, მათი გეგმები ჩაიშალა. ამის შემდეგ პოეტი აქვეყნებს ლექსთა კრებულებს: „მშვიდობის ქალაქი“, „ანაკრისფერი რაზმები“, „ჩვენი დროის ადამიანი“ და სხვ.

1935 წლის დამდეგს პოეტი ესტუმრა საბჭოთა კავშირს, სადაც დარჩა 1946 წლამდე. საბჭოთა კავშირში ყოფნის პერიოდში იგი გულდასმით გაეცნო საბჭოთა სინამდვილეს, საბჭოთა კავშირის

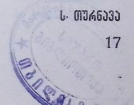
მსოფლიო-ისტორიულ გამარჯვებებს, რაც დამაჯერებლად ასახა თავის ნაწარმოებებში. მის მიერ ამ პერიოდში შექმნილ ნაწარმოებთაგან აღსანიშნავია პოემები: „ლენინის კუბოსთან“, „დიდი გეგმა“, „ბრძოლა ბერლინისათვის“; ლექსების წიგნები: „მადლობა სტალინგრადს“, „მედნიერების მაძიებელი და შვიდი ცოდეა“, „სონეტები“, „კაცი, რომელსაც ყველაფერი სჯეროდა“, „აღორძინება“; მოთხრობა „გამოთხოვება“ და სხვ.

პიტლერულ გერმანიაზე საბჭოთა კავშირის გამარჯვების შემდეგ პოეტი დაბრუნდა სამშობლოში, სადაც აქტიურ მონაწილეობას იღებს გერმანიელი ხალხის სამშვიდობო მობრძოებაში, წერს ლექსების, პოემების, მოთხრობებისა და სტიქიების მთელ სერიას მშვიდობის თემაზე. თავის ლექსებსა და პოემებში პოეტი უმღერის გერმანიელი ხალხის მშვიდობიან შრომას, ნიღაბს ხდის ინგლის—ამერიკის იმპერიალისტების მზადებას მესამე მსოფლიო ომისათვის.

იოჰანეს ბენედი პოეზია აღსაყვავა სამშობლოსადმი დიდი სიყვარულით, იგი ზრდის ახალგაზრდა თაობას პატრიოტიზმის სულისკვეთებით, მშვიდობის დიადი დროშის ქვეშ რაზმავს ყველა მშრომელს, ყველა პატიოსან გერმანელს. 1949—50 წ. პოეტმა ორჯერ მიიღო პირველი ხარისხის ნაციონალური პრემია. 1952 წლის 20 დეკემბერს იოჰანეს ბენედი სავრთაშორისო სტალინური პრემიის ლაურეატობა მიენიჭა, როგორც ხალხთა შორის მშვიდობის განმტკიცებისათვის აქტიურ მებრძოლს.

ს. თხარავა

669

ნან. ვ. ბელეცკაიას

3. მსკვპა

ვესიოვ ვკუბაქოვი და მისი აზხანაგები*

კვანძის გახსნა ახლომდებამ

ალიომა, ხანამ ტრუბაჩოვი და მისი ამხანაგები მეცადი-
ნებონ, სამუშაოზე ვიტია მეზღვეური გამოდის თავიზი მე-
ხუთეკლასელებით, ძალიან ცდილობს, პირდაპირ წიღებზე
ფხვს იდგამ ვიტია, მაგრამ კუდრიაეცვის ბრიგადა მაინც
წინ უხრებს. თვითონ ალიომა არ ჩქარობს. მას დაეკარგა
მოწინააღმდეგის დამცირების ხალისი. იგი ჩაფიქრებული
მოტყურება მეხუთეკლასელებსაკენ და რაკი ხედავს, რომ ისი-
ნი მთელი მოწინააღმდეგით ცდილობენ დაეწიონ მის ბრიგადას,
ლურსმნების ყუთში დიდხანს აფათრებს ხელს, აურჩქარებლად
აქედებს ფიცრებს, ნაკვეთს ჩამოუვლის და თავის თანამემწე-
ების ნაშუშუკარს ჩაიციებით ათავლიერებს.

— ღამნადა და კარგად უნდა გააკეთოთ. ეს კი რას გავს?
გამოაძრე ღურსმანი და ხელახლა ჩააქედღე! — ამბობს ის და
მეტსრუნე ირიბად მიქედღი ფიცარს ავლევს.

— ალიომა თვითონაც არ იცის რა უნდა. ტიშინი წინას-
წარ წეინაობს გამარჯვებას და მხარბრუნდა ამბობს:

— კრწანელ დაადგინეს, რომ ხუთ ავჯისტოსთვის ყვე-
ლა სამუშაო დამთავრებული იყოს. შეიფიქრო უკვე შენთან
ჩამაბრუნებ. ხვალ დაიწეებენ ძველი სკოლიდან მერტების გად-
მოწოდებას.

— მერე რა? — წარბშეკვრით კითხულობს ალიომა.

— ის, რომ ხუთი ხვალ არის ჩვენ კი დავამთავრებთ
ჩვენს მესერს, მაგრამ ტრუბაჩოვი ვერაფრით ვერ მოასწრებს.
ცხე იგი, ის არა მარტო ჩვენთან წააგებს შეგებების, მთელ
სკოლას ჩამარტებს.

ალიომა ნელა მოაბრუნებს თავს და გაოცებით შეხედავს
ტიშინს. შემდეგ წყნით ჩამოიცილებს მას.

— თავი დამანებე მომბერდა ყოველივე ეს!
მაგრამ ტიშინი არ ისვენებს. სადილის შემდეგ, როდესაც
ტრუბაჩოვის ნაკვეთზე გაცხარებული მუშაობა ჩაღდება, იგი
გვერდიდან უახლოვდება სუვა მალოფრებს, შიშით შეხედავს
იქვე მომუშავე მანისს და ჩუმად ამბობს:

— ცუდად მიდის თქვენი საქმე, ბიჭებო! ჩვენ თითქმის
ვაშთავრებთ. ცხადია, შეგებებზეაში წაავთო. საქმე მარტო ამა-
ში არ არის. აი, ხვალ რემონტი მოვარდება, მხოლოდ თქვენ-
და დარჩებით სირცხვილია რომ თქვენი წყალობით სკოლა
უხერხულ მდგომარეობაში აღმოჩნდება.

სევას ქურთუკი ბალახზე დაუფრიაა ღობის წინ, ჩაცუც-
ქულა, ღურსმნები კიბილებით დაუქერია და განავარძობს ფიცრ-
ების მიქედებას. სად სცალია გვერდზე გახსენდად და ხალაბა-
რაკოდ! მაგრამ ტიშინის შემბარავი ხმა სევას წონასწორობას
აყარვინებს. იგი წამოსტდება და ყვირის:

— მომშორდი, თორემ გაგაკოვბო...

სალამო ხანს ანდრეიკა მოდის. ბავშვები მას უსიტყვოდ
მოღუშულები ხვდებიან, ან კი რა ეთქმით? ანდრეიკა
თვითონაც, თავიზი თვალთ ხედავს კუდრიაეცვის ბრიგადის
ახალ მესერს, რომლის დამთავრებას ცოტალა აკლია. ხედავს
მესერის მეორე მხარეს ტრუბაჩოვის ნაკვეთსაც... ახლახან
ჩაღებულ ბოძებს, ზედ მიყრული ფინებით, რომელზედაც ეშ-
სა დაუწყაით წამახველებული ფიცრების მიქედება.

— ხვალ მოვარდება ყველა სამუშაო, მხოლოდ ჩვენ ჩა-
მოვრჩიოთ, — უხედავად ამბობს პეტია რუსაკოვი.

— ბიჭებო, ღამე გავათათო! — სთავაზობს მაწინი.

* დასასრული. იხ. ვერნ. „პოლინერი“ № 8.

— ღამე მარტო კატბი ხედავენ—ღამეგურბოლად მისულებს ანდრეიკა.

ტრუშაივის დაღლილი თვალები აქვს, მას რცხენია მესუთედასულებსა, რომლებიც იგი თავის ბრძვადიარად აირჩიეს. მას ეძინებოდა ვიტა მწვლავურის შემფოთბული თვალების ცქერა.

ვიტა ტრუშაივის გვირდით მუკის მთელ ილიდა ფიცრებს და აუცალღებული ხმით ამბობს:

— ჩვენ დღეს ადრე გამოვიდეთ... იქნებ შენ გავიანო, ტრუშაიკო, რომ ცუდად ვმუშაობდით? ვასიოკი თავს ძალბას ატანს და ამხანაგს უღიმიას:

— ვიცო, ვიტა, შენ ყურად ხარ, ერთგული ამხანაგი,— იგი ბიჭუნას მხარზე დაჰკარებს ხელს, — იმუშავე, მუწღავტორო, ბოლშევიკები არასოდეს ნებდებანას

ანდრეიკა განწუ დგას და უუტრებს როგორი გამშავებით, ტკპანის მაწინი მიწას ახლანად ჩადგმული ბოძის ირგვლივ, როგორ ზომავენ ვოლონები ბოლოწაპახილებულ ფიცრებს თოკებით, როგორ ჩქარობენ და ფუჭფუხებენ ბიჭები, როგორ ნელა მატულობს მესერი.

ანდრეიკა ხტუშარავით დგას, ზვიადა, ჩაფიქრებული, სერიოზული. იცის, რომ მასხმწლებს ახლა მისთვის არ სცადიათ.

— არ გეწინოს, ანდრეიკა—უბნება ვასიოკი. — ხედავ, რა სასწრაფო საქმე გვაქვს?

ანდრეიკას ამხანაგებმა

ბოლშევიკები არასოდეს ნებდებანას არც ვიტა მწვლავტორი ნებდებოდა. ღამით წამოხებოდა დღიანდინ, ცისკიულს განუდგებდა. გუშინ თავის მესუთედასულებს მთელმხარაჰა—ადრინად მისუთედასულებს სკოლაში. ვიტა სახლდან ისე გავარდა, რომ საათისათვის არც კი შეუხედაია. ქუჩაში გრილოდა. ხის ტოტებით დღის ნაშ დაემშებინა, ქვაყენივლით ახლანად გადარეცხილივით მოხანდა. ცვი დღდა იყო. მზეს გერ არ ვაფთხო მაერა. ვიტას ქურთოკი ყურწზე წამოფეთდა და ქუჩაში გარბოდა.

მშენებლობის ახლის უცებ გამუშებულვით გაჩერდა. მათ აკეთებოდა უცნობი მოზარდები აჩქარებით, მკვირცხლად აკეთებდნენ ჩაქურჩებს. ყველას ერთნაირი კოსტოტოტი ეცვა, აღებოც ერთნაირი ეკერა. ბოძებზე მთელი მესერის გასწვრივ ეკიდა მათი შვი მარჩები და ქუბები.

მოზარდები უსიტყვოდ მუშაობდნენ, დაძაბული ყურადღებით. მათ მოქნილი ხელებით ვიტას თვალწინ ზდაპარითი ენ სწრაფად მატულობდა და იზრდებოდა სანატრელი მესერი.

ვიტას არ უყვარდა ზღაპრები და არც სასწაულები სწამდა. მაგრამ აშეგურად ძალიან შეუყვანდა. აზრები ბელურების გუნდებითი აერა თავში: შავი მარჩები და შავი ქუბები ბოძებზე, უსიტყვოდ მოზარე ადამიანები, ჩაქურჩების იდუმალო კაცი და მთელი ეს ნაპარტახალი ადგილი დღიადრან უდგებოდა კუნძულებით გამოყურებოდა...

ვიტამ საუკეთესო გადმოიყა, პიონერის აღმსუერა ყელახევი მკერდზე გადმოიფინა, ქუდა გაისწორა და სავარდინად გაიფიქრა.

— პატავი მაქვს წარმოადგეთო შავი ზღის ფლოტის მწვლავტორის მძა გახლავართ. ტრუშაივის ბრიგადის პიონერი—ვიტორ ბობროვი, მეტახხელად მწვლავტორი—მკვირცხლად წარუდგა იგი.

იღუმალებით მოცულმა ახალგაზრდებმა თავი არ მიაწიბეს საშუაოს, თავაწინად მიესაღმნენ.

— გამარჯობა, ამხანაგი!

— გამარჯობა, ვიტორი—მოესმა უცებ ვიტას ნაცხოტი ხმა. ქერა უმწავლი დღილივით შეხე მას მხარზე:—ა, ჩემი ამხანაგები მოვიდნენ თქვენს დასამარტობლად. მუშაობაში მარტო ბიჭები არიან კი მარტოცა გაკეთებენ. თანამგწინაობა და შეგნული ხალხია...

ვიტამ ერთხელ კიდე შეხედა მესერს და სიხარულმა აიტაცა მთლიანად.

— გამარჯობს ანდრეიკას ამხანაგებს! — გაუთრებოთ და ირღიადა მან და ქუდა პაერში შეისრლოდა.

ხელისებმა მისარულად მოიხივებს მისკენ, მუშაობა არ შეუტრებიათ. ვიტა ფრთხილად შეუტრებია მათ და ჩაქურტი აიღო.

სახევარი საათის შემდეგ ნაკვეთზე ყველა მესუთედასუელი გამოცხადდა. ისინიც ისევე, როგორც ვიტა, შესასხლელთან ჩერდებოდნენ და თვალდებოლოლები ხან ხელისნებს შესცქეროდნენ, ხან ახალ მესერს.

შემდეგ თავმოყრა დაიწყო კლერაივების ბრავადმა. ბავშვები დაიბნენ, ვერ ვაგეთო რაში იყო საქმე და ტიშინის ბრავდებ უწყსრიგად ირავოდნენ. ტიშინს თავი დაუდგა, დაიწყო ათვლოვრება სახელონა სასწავლებლის მოსწავლეებს, ტრუშაივის ნაკვეთზე უკანასკნელ ფიცრებს რომ აქებდებდნენ.

— წავაგებო, — ჩურჩულით თქვა ვიტამ.

ალიოშა კლერაივცევი ამხანაგებთან მივიდა, დნიშლისაგან ტრუშის ბერიცხლად, შავი წარბები უბოლოდა.

— ჩვენ წავაგებო,—კიდეც ერთხელ თქვა ვიტამ.

ალიოშამ პასუხის გაცემა ვერც კი მოასწრო,—ხელისნების ნაწილი ანდრეიკას მეთაურობით მის ნაკვეთზე გადმოვიდა და თოქის თავის ამხანაგებს ეკებოტრებიათ, ჩაქურტი ათაკურწეს.

— ჩვეიც ვიშენებენ!—გაოცრებით წამოიყვირა რომელიღაც ბიჭმა.

ალიოშამ ვიბებეში ნაწილო ხელები და ხელისნებისსაც ვაეშარა. დანიშნებები შემოფოტებით უუტრებდნენ მისაგან ბრიგადის.

— სკოლა — ეს საერთო საქმეა, — აუხნა კლერაივცეს ანდრეიკა, — შეუდებოდა ამაში კი არ გამოიხატება, რომ ერთმანეთს მშეცხვივით ვუუტროთ, შეგებობა — საერთო სოკეთისათვისა. მოდა, აი, ჩემმა ამხანაგებმა გადაწყვიტეს მოსწავლეებს მესერის გაკეთებაში დაეხმარათო. შენ ეს სწორად უნდა გაიგო რა გქვია? აღმეს? მე კი ანდრეი მქვია. ამ საქმეზე ჩვე დავმეგობრდებით კიდეც!

ალიოშამ ცოყმანით ჩამოართვა ხელი. შემდეგ უცებ თავი გაიქანა და გაციოდა:

— კარგად მოვიდებოტრებიათ, მე მისარია კიდეც!

მან უცებ იგრწო, რომ გულზე მოეშვა. არა, მას არ უნდოდა ტრუშაივო დემტობინა, მას არ უნდოდა ეხმარებოდა ვასიოკ ტრუშაივისა და მისი ამხანაგებისათვის და ამას ღრმა, საიდუმლო მიწეში მჭიდროდა...

გუშინ ალიოშამ საბურთალოს თოხანდ ჩუმად წაიღო იოდინცოვის დღიური. ტრუშაივისა და მისი რაზმის თავგადახადე მანამდე მხოლოდ უტრმოტროთ იცოდა. ალიოშამ ანარადეც არ მოხვლია ამხანაგებისათვის ეტისა თავისი მეტოქის შესახებ. ის მეტისმეტად თავმოყვარე იყო, მაგრამ სკოლაში გამოჩენილმა დღიურმა ვაცხოველა მისი ცნობისმყოფეობა.

— ჩვენ ყველანი ერთად წავიკობავო, — დაიბრდა მისწავლებებს ეღენა აღტქანდროვანა.

მაგრამ ალიოშას არ უნდოდა ყველასთან ერთად შოეს-
მინა ეს ამბავი; მას ყოველთვის მისი ძეგრა თავი, თითქოს
სულაც არ აინტერესებდა. გუშინ, როდესაც ბავშვები მუშა-
ობით იყვნენ გართულნი, ისარგებლა შემოსევით, შეიპარა
პოინერთა ოთახში და აღიღრო წიაღი.

იგი ნელა ნელა ფურცლებს ფურცლებში და ღრმა ბა-
ტივისებრი მსიკვალეობა ყველა იმის მიმართ, ვის შესახებ-
ტრეხივებიც იმსიკვალეობა ყველა ალიოშას ვერ
ბავ ასეთი საყვარელით წერდა ოლენკისად. ალიოშამ ვერ
მისაჩვენებდა ამ ფურცლებს და ბოლომდე ჩაიკოხა; მაგრამ ძილის
წინ მას თვალწინ წარმოუდგა ტრუბაჩოვი. ალიოშა ტრუბა-
ჩოვის გვირდით იდგა და ჩქარობდა შეესრულებოდა მისი და-
ვლები. ტრუბაჩოვი მან თავის მეთაურად სცნო.

და ახლა, ანდრეასთან საუბრის დროს, ალიოშა ერთ-
გვარ ტრუბაჩოვებს და სისარულს გრანოზა და იმის გამო,
რომ ტრუბაჩოვი მას მოწინააღმდეგე აღარ მიაჩნდა.

— აი, კარია რომ შენ შეგნებულ უფილისარს! ვასიოკ-
მაც ხომ არაფერი იცოდა, მე ჩემი ამხანაგები საიდუმლოდ
მოგაფრენ!

კულრიავეცემა დაპოშინა თავის ბავშვები და ანდრე-
იკასთან ერთად ღამაში კიშკრის ნახაში გააკეთა. ამ ნახაშ
რომ იხილავდნენ ხელისწილობა ერთად, მან თქვა:

— საბოლოო ტრუბაჩოვს შეეკეთათ! — მოჟონება თუ
არა! დრეტიტორისთვის კი დედ საუბარში იყოს!
პრიადღები უცებ შეერთდა, მეგობრულად შემოჰყრის
ტაში.

სამაწაწებლებს ფანჯრიდან დირექტორი იყურებოდა.

ბ ი რ ი ს ბ ი რ

მთელი დღე იტანჯებოდა კულრიავეცევი დღიურის ბო-
ლომდე წაითხვის სურვილით. იგი შენერბო და იმ ადგილას,
სადაც აღწერილი იყო, თუ როგორ დახეტებოდნენ ტუვიში
ტრუბაჩოვი და მისი ამხანაგები. მაგრამ იძულებული იყო
დღიური წაეღო და ადგილზე დაეღო, რათა ბავშვებს მისი
დაკარგვა არ შეემშინათ.

აუციეს გადმოტანისა და უგზოში მერხების დაწყობის დროს,
რომელშიც ალიოშა იდგება მონაწილეობას, თუცა ნაფიქრ-
დებოდა სოფელ წაითხვის შესახებ და ყველას უაზროდ
პასუხოდა კითხვებზე. იგი მოთმუნდა ელოდა საღამოს,
რომ ბავშვები შინ წასულაყუნენ. შინაც და გარეთაც თანდა-
თან მიწედა ჩოქოლი. ალიოშა შეუმწინედად შეიპარა ბოთ-
ნერთა ოთახში. სწორედ ამ დღე გაუყავნებ იქ ელექტრონი
და ბავშვების სახსარულად განწყვეტილად ენთა შუქი.
ალიოშამ ფრთხილად მისურა კარი, ფარდები გაღაწია, იპო-
ვა ის გვერდი, რომელზედაც შეჩნდა, და გატაცებით დაიწ-
ყო კითხვა.

შეიფრსა და გატანჯულ ბავშვებს კვლავაცვალ მიპყე-
ბოდა მაკაროვკამდე, ყურებში ტყის შრიალი ესმოდა, ბირი
ურბრებდა წურავითი, ეწებებოდა თითქოს ირაველი ბავ-
სისა და ბიჭის ხუნი იდგა...

ალიოშას დაავიწყდა რომ ის ბოინერთა ოთახში იმყოფე-
ბოდა, სადაც სოფელ წაითხვის შეიძლება უნებლეთა ვიწმე.

იგი ბიჭებთან ერთად უახლოვდებოდა მაკაროვკას, აღდე-
გებდა და ახარებდა გლომბიან შესვლიდან. ვალა სტეფანო-
ვას ხიციადილა შეაჩრქუნა. ოლენკისთვის მიერ გარკვეული ბე-
ლოთი მოქმედებით დაწერილი შავი სტრიქონები თვალწინ
აერია და ყველში ბოლმა მოაწვია...

ოთახში ვიღაცა შევარდა. ალიოშამ დღიური დაბურა,
შეშინებულმა მოისხდა და ტრუბაჩოვის გაკვირებულ მზე-

რას შეხვდა, ერთ წამს ერთმანეთს პირისპირ იდგნენ. ვასი-
ოკმა დაინახა კულრიავეცევის გაფართოებული თვალწინა-
ღამა და გინდელი მდებარეობას მის წყლიან თვალბუში ადრე-
სიანი ბრწყინვა დატოვებინა.

— ალიოშა...—რუბად შეესმაორა ტრუბაჩოვი.
კულრიავეცემა წინ გაღადა და ნაბიჯი და ამხანაგს უხი-
კვლად გაურულა მარჯვენა. ვასიოკმა მარჯად ჩააშარტა
ხელი.

კარებს უან უტეხ მსუბუქი ფეხის სმა გაისმა. ოთახში
ელენა ადუქსანდროვანამ შემოიხედა.

ხელისხელაკიდებული ორი ბიჭი მრგვალ მაგიდასთან
იღდა.

— ჩვენ უკვე მივდივართ, — თქვა ტრუბაჩოვმა, ალიოშა
თან გაიყოლა და დერეფანში გავიდა.
მათ უხიტივლად ჩაუარეს კავალის ოთახებს, კარი გაიხ-
რეს და ენო გადართეს. მესერმა, ბინდუნდში თორად
რომ გაპიჯილია, მანამდე გაახსენა ორავებს მათ შორის ჩა-
მოკარდნითი მტრობა და ქიშპიბა. ალიოშამ კიდევ უფრო
მარჯად მოუქიარა ხელი ტრუბაჩოვს. ვასიოკმა დმილით შე-
ხედა ამხანაგს სახეში და უბრალოდ უთარა:

— მე ყოველთვის მინდოდა შენთან მეგობრობა.
— მეც...—ადღელებით წაიხრჩულა ალიოშამ. — მაგრამ
მე ბევრი ცუდი გაუპაეოე...

— როდესაც როგდებინა, ამას აღარ იგონებენ,—აჩქარე-
ბით შეაწყვეტინა ვასიოკმა,—და ჩნულის შემდეგ მეგობრობა
უფრო მყარი ხდება.

ბიჭები ერთად წავიდნენ შინ. გზაზე ბევრს ღამარაკო-
დნენ, ერთმანეთს აჩქარებთ აურადმენ კითხვებს, როგორ
დღიი ხნის უნახავა აღბაიბედა. ვასიოკმა მეგობრულად გუ-
ლაბილობით გაუზარა თავისი სევდა მამაზე. უამბო, რო-
გორ მცეადნებუნდნენ თვითონ და მისი ამხანაგები კსტია-
თან, ანტოლა ალექსანდროვიჩთან, ეკატერინა ალექსანდრო-
ვასთან ერთად. აცნობა ისიც თუ უკანასკნელ დღეებში როგორ
მივარდა მათთან მისამარებლად ელენა ალექსანდროვანა და
რა შესწინაშავი მასწავლებელთა იგი!

— მაინც ძალიან გვეშინია: ჩვენ ხომ გამოცდების ჩაბარება
მოგვედგის! შეიძლება რომელიმე კითხვაზე ვერ უპასუხოთ...
მაინც მორჩა! დაკრებიბთ! ამაზე ფიქრით კი არ შეგვიძლება,
— ამბობდა ვასიოკი.

— თქვენ არ უნდა დარჩით, ტრუბაჩოვ! ჩვენ ერთად
უნდა გადავიყოთ კლასიდან კლასში. მე არახოვდეს არა
მყოლია ნაშვლითი მეგობარი... თქვენი დღიური წაფი-
კითხე და ბევრი რამ გავგიტო... მომისმინე, ტრუბაჩოვ! იქნე
უგამოცდელი გადავიყვანო? დრეტიტორმა ხომ იცის, რომ
წელიწადი გავიცდით, რომ ვიჭირო...

ვასიოკს გაეცინა:

— უცნაური ხარ, ალიოშამ ეს ხომ სწავლავა? აქ რა შეა-
შია ხათრა და მგარველობა!

ბიჭებმა გვიანობამდე ისაუბრეს, ვერ ალიოშამ გააცოლ-
ტრუბაჩოვი, შემდეგ ტრუბაჩოვმა ალიოშა.

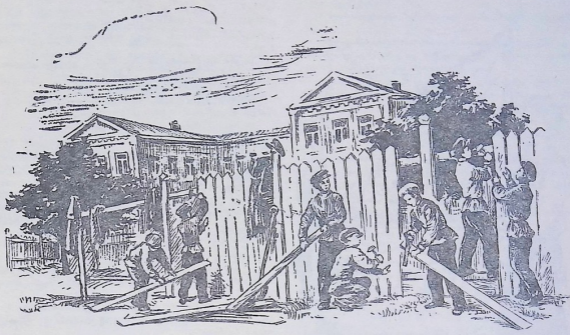
ქალ-ლორის უპანასხმელი დეპტამბა

ართობიტეკაში ყველაზე უფროსი მისწავლად ძველეთ-
რად ისევ პეტრა რუსაკოვი ითვლებოდა. ელენა ალექსანდრო-
ვას უყვარდა და ახარებდა მისი ნიჭი.

— ეს გდავად,—დაჩრწუნებით ეუბნებოდა იგი ეკატერინა
ალექსანდროვას.

იგი პასუხად მისოლად სევდიანად იღიმებოდა.

— მაგონი, აღარადფერი მახარებს, მე ყველა მეცოდება!

მათ ნაკეთებ უღნაში მისარდები აჩქარებით, მვეიცრებლად აკაქუნებდნენ ჩაქუნებს და მათი მოქნილი ხელებით გიჯის თვალწინ ზღაპარით სწრაფად მატულობდა სანატრელი შესტრი.

იღენა ალექსანდროვანმ გონებაში გამოითვალა დარჩენილი დღეები. ბევრი დრო აღარ დარჩენილიყო. გამოცდისათვის მომზადებული ამოცანები და მკაფიოთები დირექტორს უკვე პორტფელში იყო. იღენა ალექსანდროვანა ბავშვებს დაუხასონ იძისებდა და მთელ განვლილ მხალხს ეკითხებოდა, როცა რომელიმე ბავშვი პასუხს დაავიანებდა, მას თვალები მღელვარებისაგან ჩაუქრებოდა, სხებ გაუფიქრებოდა, მკაცრი უბღებოდა. ბავშვები შემოვლიებით შესცქეროდნენ ამხანაგს, მოუთმენლად ელოდნენ მის პასუხს.

დაუხასონ მდგომარე უკვე იცოდა, რომ მის ბედს განიცადდნენ ბავშვებიც და მანჭვალბედიც. ისიც ყურადღებით მოქმენინდა შუბლს, მომდამებით ფარობდა მიცემულ კითხვან და, რაკი საპოლოთად მოახერხებდა პასუხს, სიხარულით საგან ყველა თავისუფლად ამოხუნთქავდა.

ერთხელ ეს ვახიოკს შეეშინება. მან ვერაფერი ვერ გაახსენა წესი. იღენა ალექსანდროვანმ სასწრაფოდ გადაფურცლდა სახელმძღვანელო, წესი იპოვნა, ვახიოკს აჩვენა და ადუღებით უთხრა:

— ტრუბაჩოვ, დამიხსოვრე! დამიხსოვრე თვლით, დამიხსოვრე ხეინით...

ვახოკი შეკრთო და გააოცა მის თვალეში გამოხატულმა შიშმა. გულში მადლიერი დარჩა, რადგან იგრძნია მასწავლებლის გულთათვი წესილი მის ბედზე.

ბავშვები მთელი დღე შეცვლინებოდნენ. შინ მარტო სასადლოდ მიიჩინებდნენ, მერე ისევ საშუკადლოდ სხებობდნენ. სადამოხობი, შინ რომ ისტუტურებდა ბავშვებს, იღენა ალექსანდროვანა ამზობდა:—ვისშეით და დაიძინეთ. შინ არაფერი აკეთოთ!

— რა არის, რომ მთელი დღეები არ ჩანანარ? — უკმაყოფილოდ ეკითხებოდა დირექტორი იღენა ალექსანდროვანას. — დღიდან სადამომივე მეცადინეობა ხომ არ შეიძლება? როდისა ისვენებენ?

მაგრამ იღენა ალექსანდროვანა თვითონაც არ ისვენებდა. დირექტორმა შენიშნა, რომ ამ დღეების განმავლობაში ისიც გამომდარყო, შეცვლიდაყო.

„ოღონდ კი ყოველივე რწ წულის ნაკვა არ იფოს!“ — ფიქრობდა თავისთვის ლეონიად ტომოფევიჩი. გამკლებში 25 ავეისტოს იყო დანიშნული.

ფორმული ამხანაგი

იღენა ალექსანდროვანა ნელა მიამუებოდა ქუჩას და თვალწინ სულ ბავშვების დაბნეული სახეები ეღვდა. რა მოელოთ ხვალ? იგი ეღვდავდა, რადგან არ იყო დარწმუნებული, რომ ეს გამოცდა ბავშვებისათვის მშვიდობიანად ჩაივლიდა. სკოლაში ნახვლა არ უნდოდა, რადგან იცოდა, ლეონიად ტომოფევიჩი მაშინვე შეატყობდა ეღვდას.

„ესეირანო... — სევდიანად ფიქრობდა იღენა ალექსანდროვანა. — ბავშვებიც სეირანობენ. გულზე კი მიც და იპათაც ასეთი მძიმე ნადღელი გვაწუხს... ოღონდ კი გადავიღუნე და მე მათ გაკეთილების შემდეგაც ვამეცადინებ, ფრიადოსნებს გავბდი... საინტერესოა, ვინ გამოსცდის? თუ უცხო, გულციფმა ადამიანმა დაიწყო კითხვების უხალობით მითქმა, დააბნებდა, შეარბობდა... უნდა გავიგო ვინ გამოსცდის, წინასწარ მოველდაპარკები... ჩატომ ვფიქრობ ცუდს? სკოლაში ხომ ის სალხი მიდის საშუბოად, ვისაც ნამედივლად უყვარს ბავშვები...“

სავარძელზე მისკენ ზურგშემქცევით წის უცნობი, მას
სამხედრო გიმნასტურა და ჩემპიონი აცვია, დირექტორი გვერ-
დით მისჯდომია, გვალისებელი რაღაცას უყვება. სათვალე
უპარყნავის, შიგა და შიგ ლაპარაკის დროს ხმაშალა
იკინის.

ელენა აღექსანდროვნას უსიამოვნოდ აოცებს ლეონიდ
ტიმოფევიჩის გაბრწყინებული სახე და სიცილი.

— გამარჯობაო,— ცივად ამბობს იგი.

ლეონიდ ტიმოფევიჩი ახალგაზრდული აღგზნებით აბ-
რუნებს მისკენ თავს, აჩქარებით ისინის სათვალეს.

— აი, აი—სიბარულად ამბობს ის.— გაიცანით: ეს ნო-
რედ ის ელენა აღექსანდროვნაა, რომელზედაც ეს — ესაა
ვლადიმეროვი. ეს კი... — დირექტორი ემშაქურად მუტუტს
თვალს,— ფრონტილი ამხანაგი გახლავთ. თქვენ ცოტა არ იყოს
ნაცნობები ხართ. აბა გაიხსენეთ, იცანით?

სტუპარა იდგება. ელენა აღექსანდროვნა დაბნეულად
გაუწვდის ხელს, შესტყერის საფეხლებთან შეპაღარაგებულ
თმებს. ნაცნობური, ნაშტერებული თვალები იპყრობს მის
კურადღებას.

— სერგეი ნიკოლაევიჩი? — გაოცებით კითხულობს ის.
სტუპარა დიმილით იქნებს თავს.

— იცანით! — გაბარებული ლეონიდ ტიმოფევიჩი და
სამხედროს მამობრივი აღერის უსვამს მხარზე ხელს: — და-
გვიბრუნდა...

ელენა აღექსანდროვნა უფერად შეინშნავს სერგეი ნი-
კოლაევიჩის მარცხენა ხელზე შავ ხელთათმასს და უპაღვე
თვალს შორაიღებს.

— ესეც ასე მოისაუბრეთ აქ, მოითათობიეთ. ჩვენ წოკ
რამეზე უკვე შეთანხმდით. მე კი ცოტა ხანს დაგტოვებთ...

ლეონიდ ტიმოფევიჩი მიდის.

ელენა აღექსანდროვნა მაგიდასთან ედგება. მას მაინც
ვერ წარმოუდგენია, თუ ეს ის სერგეი ნიკოლაევიჩია, რომ-
ლის შესახებაც ამდენი აქვს გაგებული. ფიქრით ისევ ბავ-
შვებს უბრუნდება. ეს ხომ მათი მასწავლებელია!..

— იცით რა... გახსოვთ თქვენი მოსწავლეები, ტრუბანი-
კო და მისი ამხანაგები? — აჩქარებით ეკითხება აღლევებული
ელენა აღექსანდროვნა.

— არც შეიძლება არ მახსოვდნენ, — ამბობს ის და სევ-
დიანად იღიმება, — ბევრი მწუხარება გადავიტანე მათი გუ-
ლისათვის, ელენა აღექსანდროვნა...

— მე აგრე არ მითქვამს,— ლეღავს ახალგაზრდა მასწავ-
ლებელი და იწყებს მოყოლას თავის მოსწავლეებზე, — ჩვენ
ისე ვდღივობდით. საცარიე იცანს, მაგრამ გამოცდაზე ხომ
ყოფილთვის შეიძლება რაიმე მოყოლდეთ იცანა შეგ-
ვადი. ბევრია დამოკიდებული გამომცდელზე. თუ ის სათუთ-
რად იმართა, თუ სხვათაშორის არ მოეცილება ამ ბავშვების
ბედს...

— უნდა გქონდეთ რწმენა თქვენი თანამოემე მასწავლე-
ლისა,— დიმილით აწყვეტინებს სერგეი ნიკოლაევიჩი. მის ხმა-
ში სიძაცკერ იგრძნობა.

ელენა აღექსანდროვნას ტურბზე ვიფიქრო, ბავშვური გა-
მომტყვევლება აღუბეძდება:

— კარგად უნდა ცნობდნენ ამ ბავშვებს, უნდა ესმოდნენ,
რომ ისინი ჩვენი საუკეთესო ფრიადლისანი ბიონერები არიან.
არ შეიძლება იმ წარმატებს ამოვუყუენთთა გვერდით, რომლე-
ბიც კლავსონ სრუბიან. ახალმა მასწავლებელმა შეიძლება ებ-
არე მთლიან მსგედვლობაში,— მკაცრად ამბობს ის,— ერთი სი-
ტყვით, მე მინდა მოვიდგაპარაკო მას, ვინც ბავშვებს გა-
მოსცდის.

— მათ გემ მოვიცდი.

ქედრიაევიჩებმა ამხანაგს უსიტყვოდ დაუწოვეს მარჯვენა.
კასიოკვა მატარა ჩამოართვა ხელთ.

მაგრამ მაინც უნდა მოველაპარაკო... კიდევ რაღაც უნდა
გავაცეთო, მოგშალო მასწავლებელი მათს შესხვედრად,
ელენა, რომ ეს ბავშვები ვიღაც წარმაცები კი არ არიან...
რომ, თუ ვინცაა ვინმეს რაიმე შეეშალა, საერთო ცოდნა
მაინც აქვს!..

ელენა აღექსანდროვნამ სკოლისაკენ შეუხებდა. შორიდან
გამოჩნდა მწვანე მსტერი და მალევე კიშტარი. შენობის უკან
მესტერის რაინდებზე მოსწავლე ვერ კიდევ უსვამდა საღებავს.
ენოში მოხალღები საუბრობდნენ. მათ გვერდით დარბაზობად
იღვინე მოხალღები პირველკლასილები და ერთმანეთს ემშაქუ-
რად ათავლიებდნენ. ბილიკზე ფიხის მასწავლებელი
წურჭულზე ხელმობდა წიგნობა და სვირობდა. გაღებულ ფანჯა-
რში მონიშნა გოგონებთან ერთად როგორც კიდებდა რუკას
გეოგრაფიის მასწავლებელი. კიდევ ვიღაც უცნობები შემო-
ხვდა გზაზე. ელენა აღექსანდროვნამ აჩქარებით, უწრადლე-
ბით გავაძლიოთ თვალს ხალხს... ამასთან რომელი გადაწყვეტს
ხელ ტრუბანიკისა და მისი ამხანაგების ბედს? ვის უნდა
მიიღოს თავისი ბავშვები? უნდა შეეცადოს, მკაცრი გამომტყვევ-
ება მიიღოს და სამასწავლებლობაში შევიდეს.

— თქვენი

— დიას მე, მე ვიცნობ მათ. ვამაჟობ მამაშვევითი ძალიან ახლობელია ჩემთვის ყველგან, რაც მათ ენება, მაგრამ თუ თქვენ გინდათ ამის გამო რაღაც შედეგაუბები მიეცე, გამოვივალ წერილად და ცალმხარეა...

— მე ამას არა გხოვთი თვითნავე მასწავლებელი ვარ! — რისთვის შეაწყეტონა დღესა აღქმანდროვანა... — მხოლოდ მინდა, მათი გამოცდის დროს ყველაფერი მიიღონ მხედველობაში, და პირიბას გაძლევთ, ერთი თვის შემდეგ მიექცე კლასში ფრადოსნები ბქნებანს.

მასწავლებელი წამოადა.

— ნუ დაღვთ, — მშვიდით უთხრა მას, — მე ყველაფერს მივალე მხედველობაში.

ელენა აღქმანდროვანს შერცხვა და გაჩუმდა. მასწავლებელი ფანჯარასთან მივიდა. ის მშვიდი და წილში გამართული იდგა. მახელობათანა მარცხენა ხელი ფანჯრის რაფაზე ურდავდა ელენა. უცებ წინ გადაიხანა, სწრაფი მოძრაობით გააღო ფანჯარა. ელენა აღქმანდროვან აჩქარებით წამოადა, ქუჩაში გაიხედა.

სკოლის ეზოში ბავშვები შემოდიოდნენ. ისინი ფეხაწყობილი, მზარდამზარ მოდიოდნენ. თორი მახსურებზე უფრო ეყოლასევეები უფლავედათ. გვერდზე რაზმის მეთაური — ვასილ ტრუბანოვი მოყვებოდათ; მას ოქროსფერი ქიორი უკან გადაეკარცნა.

გადამწყვდობი საათი

ვასილი დაფასთან იდგა. წინა მერხებზე მისი ამხანაგები ისხდნენ. სახეზე უკრადღება აღებუვლოდათ. ისინი ისხდნენ წილში გამართლები, ახ ობრდენენ, თვადს არ ატოვებდნენ ტრუბანოვს. ფანჯარასთან, მაგიდის ირგვლივ შემომხსადარიყუნენ მასწავლებლები. გარდადნ შემოპოლილი შემოღობასი კაშკაშა მზე ნათელ ღამედად მოაქვნიდა შედგენი იბატეს და მხიარულ ათინათებად ბრწყინავდა ღლიონიდ ტმოუფევიგისის შავ სათვალეზე. სკამის ზურგს მიყრდნობილი დორექტორი ყურადღებით აკვირდებოდა როგორ იყვანდა ტრუბანოვი დაფაზე ამოცანას. ელენა აღქმანდროვანა გვერდით იდგა. მაგიდაზე გრავად ეწყო დარჩენილი ბილიტები. სერგეი ნიკოლაევიჩი ფანჯარასთან იდგა; თავი გვერდზე გადაეწია, თვალს არ აშორებდა დაფას და ზეად გამოინელი ყოველ ახალ ცოტრის აკვირდებოდა.

ვასილი პირველი ბასუბოდა. როცა ყველამ დაიკავა თავისი ადგილი და ბავშვებმა ბილიტები აიღეს, ღლიონიდ ტმოუფევიჩიმა იკითხა:

— აბა, რომელ თქვენივანს სურს პირველად უბასუბო?
ვასილიმა გადახედა გავითრებულ ამხანაგებს და ნელა წამოადა:

— ნება მიბოძოთ...

სერგეი ნიკოლაევიჩმა თავი დაუწინა. ვასილიმა ბილიტი გაუწავდა მასწავლებლებს და დაფასთან მივიდა. მთელმა სკოლამ იცოდა, რომ ახლა ტრუბანოვი და მისი ამხანაგები გამოცდას აპირებდნენ. შენობასთან ბილიტებზე ვასილი ყოფილი თანაკლასელები დახვრინობდნენ.

— პირველად ის გათხარა—თქვა ღლიონა ბელიკინმა და სახანწრო კიბიდან გადამოტა.

— რა მისცეს? რომელი ამოცანა? — ღელავდნენ ბავშვები.

— კიდეც შეიხეიტეტ ფანჯარაში. იყვანს ამოცანას თუ არა?

— არა საჭირო! დაინებვას რას შევრებიო! — ჯავრობდა ნალია გლეშკოვა.

მაგრამ ბავშვები ფრთხილად ისარებოდნენ ფანჯრებთან.

დერფანში საკლასო ოთახის გამოკეტილ კარებს ადარ შორდებოდა ორი არც თუ ისე დიდი ხნის მტერი — ალიოშა კლდრაიციკი და ვიტა მეწვლავური.

ალიოშა კედელს მიპყრდნობოდა გაკრეპილი კეფით და კაბეშეკრული ტერს შეუპურებდა. ვიტაა მწვლავური ერთ ადგილზე ველარ იცხენებდა. კარებს ყურს ადებდა, გახალბის ქუჭრუტანაში იჭვრიტებოდა.

— ნუ იჭვრიტებია! — ნურჩულით აბერებდა კლდრაიციკი, — ჩუმად!

ვიტაა ერთხანს გაჩერდებოდა. მას მთელი გულითა და სულით უნდადა ტრუბანოვის გამარჯვება, ამავე დროს ოცნებათად იმავ, რომ მისი ყოფილი ბრძოლადირი მასთან მგლადარიუს კლასში.

— შენ როგორ ფიქრობ, ჩაახარებს? — წარამარა ეითხებოდა კლდრაიციკეს.

კლდრაიციკე უხიცივად იჩინებდა მსრებს. საკლასო ოთახში სიჩუმე უფუცდა.

ვიტაა ისევ შეიხედა გახალბის ქუჭრუტანაში:

— დედას! — მითხრა თქვა მან.

— როგორ თუ დედას? ვერ გამოთავეს? — შეკრთა კლდრაიციკე.

დაფასთან მდგომარე ვასილი მართლაც დიდ გაჭირვებაში იყო ჩადარდილი. იგი ვერადა დეფაშე მაგალითი, მაგრამ მღელვარებისაგან წესი ველარ გაიხსენებინა. მეხსიერებამ უცებ უშტეურა. თავში ყველაფერი ავირა. ცარცი ყოველ ცოტრზე უჩერდებოდა. ტანჯვითა აპირებოდა დროს.

— თქვი წესი, — შესახენა ღლიონიდ ტმოუფევიჩიმა. ვასილიმა დაფას შეხედა, სელი ძირს დაუშვა.

— წესია! — ლოყები გაუფთხირა, ბავე შლიცს გახსნა, — წესი...

კლასში მტანჯველი სიჩუმე ჩამოვარდა... ვასილი ამხანაგებისკენ არ იყურებოდა, მაგრამ ეჩვენებოდა, რომ ენსოდა როგორ ხმამალდა და შეჩერწუნებით სცემდა მათი გულები.

— ტრუბანოვ, მაგალითით განმარტე... — თობრა სერგეი ნიკოლაევიჩმა, რაკი მისი გახავირო შენიშნა.

მაგრამ ვასილი მისი სიტყვები არ გაუგვანა. შეჩერწუნებულმა შეხედა ელენა აღქმანდროვანს. მისმა ღურჯანმა, მღელვარებისაგან დაბნეულმა თვალბინა და შემუყოთებულმა გამომტყველებამა უცებ გაახსენა ერთ-ერთი უკანასკნელი გავეფითლის დროს როგორ ებერა გადაშლილი სახელმწიკანელია, აჩქარებით ფურცლავდა და მსურავლედ, შთამავარებულად ეუბნებოდა: „ტრუბანოვ, დაიშხისფერე თვალთო... დაიშხისფერე სენითო...“ ვასილიმა მის სელში თითქოს დაინახა სახელმწიკანელია, გონებმაში თვალად გადააგლო, დაფიქვენ მიზრუნდა და სხარტოლასაგან შეკრთა. მან გაიხსენა.

— აბა, თქვა! — მსუბუქად ამოიხსუნოთა სერგეი ნიკოლაევიჩმა.

— ახლავე! — ხმამალდა თქვა ვასილიმა და მკოფიად, სხარტად, თითქოს სახელმწიკანელისი კიოთულობო, თქვა წესი.

კლასს მხიარულმა ჩურჩულმა გადაუარებინა. ბავშვებს ღიმილი მოეფინა სახეზე. ღლიონიდ ტმოუფევიჩიმა ცხვირსასტოთ აჩქარებით გაიწმინდა დაორთქლებილი სათვალე.

— უა... — ხმამალდა, მთელი კლასის გახანინად ამოიხარა მანინა.

სერგი ნიკოლაევიჩმა თითო დაუქნია. ვასილს კი, თითქოს მძიმე ტვირთი მოეხსნათ, — ლაღად, თავისუფლად გამოჰყავდა დაფარე მაგალითი...

შემდეგ, როცა გაფორებული და აღწებული ვასილი კლასიდან გავიდა, იგი რულერზე ორმა წყვილმა მოთამებელმა ხელში შეიპყრა.

— მგონი ჩავბარე! — აჩქარებით თქვა ვასილმა და მის უკან მიხურულ კარს გახედა.

იქ, კლასში, მისი ამაზავეები დარჩნენ.

— ჩააბარე? ჩააბარე? — მხიარულად ეციობებოდა კულრიავცივი.

— ჩააბარე? — გულმარჯვებით, ყრულ ვაიჟურა ვიტიო შეწუხებდა, სწრაფად შებრუნდა და დერეფანში გაიქცა.

— რას გეციობებოდნენ? რომელ ამოცანებს? რატომ ხმას არ იღებდი? — ელაუვნა ალიოზა.

ვასილი თავს აჩნევდა და მაგარად უშერდა ხელს.

— ახლა მაზინი პასუხობს... — ეჩურჩულებოდა იგი პასუხის ნაცვლად.

კულრიავცივი გაჩუმდა. კელულენ მიყრდნობილი ორივე ბები გამოსურული კარის წინ იდგა.

ვასილს ეწვევებოდა, რომ იქ, კარებს უკან, წყდებოდა მისი საკუთარი ბედი. წუთები წელა გადიოდა. როგორც იქნა, საკლასო ოთახიდან კარგა ხნის შემდეგ თანდათან დიქვეს გამოსვლა მისმა ამაზავეებმა. ყოველი მათგანი წასრურებულა რამდენიმე მხიარულ, აღწებულ სიტყვას, გვერდში ამოუდგებოდა და ისე უხმოდ, დამაბული ყურადღებით უხმენდა გარეგნობა ხმებს, კარს იჭით რომ მოიხმოდა. უკანასკნელი საშა ბულგაკოვი დარჩა.

მღვდღერებისაგან ქანცამოკლებული, ერთად შეგვერუხებული ამაზავეები უსიტყვოდ ელოდნენ. ალიოზა უყურებდა მათ სახეებს და თავისი ცხოვრების მანძილზე პირველად ხედებოდა — რა არის ნაშეული მეკობრეა. გულა ჭეცხსა და გაუნთავდა. მას სურდა ყოფილიყო ისეთივე, როგორც მისი ახალი ამაზავეები იყვნენ.

კარი ისევ გაიღო.
— საშა!

ბულგაკოს გარს შემოერტყნენ, გადაუხვიდნენ.
— კინაღამ ჩავიქერი... მაგრამ ბოლოს მაინც ეუბასუხე... — ბედნიერებისაგან ენა ეხმოდა საშას.

კლასში კი ღლინად ტამოუყვიანი მხიარულად იფუნქტება ხელებს და ელინა ალექსანდროვისა ულოცავდა:

— მე არც კი შევარა, თუ ასე მოამზადებდი! პირდაპირ... არ მოვლოდი! მგონი ახლა მარტო რუსულშია დაეჭვრებული მათი შემოქმედა. ბოტანიკაში ანატომი ალექსანდროვიჩთან გაიარეს კურსი, ისტორიას და გეოგრაფიაში კი შეგვიდოდა პირიბათ გადავიყვანათ, თუ თქვენ აიღებთ მათ ხუხუხებულვობას...

— მე ვაგბე მახუხს ისინი ფრიადოსნები იქნებიან, აი ნაწავთ, თუ არა! — ბავშვური სიხარულით არქმუნებდა ელინა ალექსანდროვისა.

სერგი ნიკოლაევიჩმა მაგარად ჩამოართვა ხელი:
— გზაღობთ ხეში ბავშვების მომზადებისათვის!
— მე არა, მე არა, მაღლობა ეკატერინა ალიქსეევას უნდა გადაუხადოთ საწყალოდ როგორც ცდილობდა...
— იმასაც გადაუღოთ მაღლობას, — თქვა დირექტორმა, — ფერფერობით კი აქ დამამახებთ ბავშვებს. გამოცდების შედეგები უნდა ეფთხრათ.

— მგონი ჩავბარე! — აჩქარებით თქვა ვასილმა.

ელინა ალექსანდროვისმა ფართოდ გააღო კარი. ბავშვების დაძახება ხაჭირი არ იყო — თვითონ შევივდნენ კლასში.
— მომილოცავს, თქვენ თითქმის შეიქცვალსკლასებში ხართ! — თქვა დირექტორმა.

***

აღწებულთა მაზინი სიხარულით გადახტა ფანჯრიდან, ტინისხა და პეტრუსინისაკენ გაიქცა. თავისი მძიმე ხელები ორივეს მხარზე დაალო და მხიარულად თქვა:

— ახლა კი ჩვენ ნამდვილად ვიქმნებით მეექვსე კლასში. მე არ შემოძლია თქვენს აღწრას დიდი ხანი მოვანდომო, საამისო მომიხებდა არა მარტო. პარდაპირი ვეტყვით: თუ გინდათ მეგობრობა, წესიერები იყავით! — მან ერთად მოამწყვდია თავის ფართო მარჯვენაში დახვეული ბიჭების ხელები და მაგარად შეგანდრია იხინი. — არ, ჩემგან მეგობრობის საწინდარი. მაგრამ გახსოვდეთ... — მან თვალეში საწინდარი კარკლა და ხმას დაუწია. — თუ არმეს განწინაბავთ, გაგაცამტვერებ!

შემინებულმა ტინისმა და პეტრუსინამ ალმაცრად შეხედეს მომავალ თანაკლასელს.

— განა ძნელია, კარგი აღამაინა იყო? — ალტრისინად და გამამსწევებლად უთხრა მათ მაზინმა.

თარგმნა ელ. გოგოლაშვილმა

ძმობისა და მეგობრობის დროში

სომხური საბავშვო ჟურნალი «პიონირი»
ბიძგნული საბავშვო საქართველოსადმი

დღითიღღ მტკიცდება და ძლიერდება საბჭოთა ხალხების მეგობრობა—ჩვენს საყვარელი სამშობლოს ძალისა და ძლიერების უზრუნველყოფით.

ამ დიდი მეგობრობის ნიშნით მომეც სომხეთის ალექსანდრე პოპოვი, ცენტრალური კომიტეტის ორგანოში—ჟურნალმა «პიონირმა» იენისის ნომერი უძღვნა საბჭოთა საქართველოს სახალხო მეურნეობის, კულტურის, პიონერთა და მოსწავლეთა ცხოვრების ასახვას. ჟურნალში დაბეჭდილი მხატვრული ნაწარმოებები, წერილები, საინფორმაციო და საილუსტრაციო მასალები მოგვითხრობენ იმ დიდ წარმატებებზე, რასაც მიღწეა ქართველმა ხალხმა კომუნისტური პარტიისა და საბჭოთა მთავრობის ხელმძღვანელობით, დიდი რუსი ხალხის დახმარებით.

ჟურნალი იხსენება პ. სეროფიანის ვრცელი ნარკვევით «საბჭოთა საქართველო», რომელიც მკითხველს აცნობს საბჭოთა ხელისუფლების 32 წ. მანძილზე საქართველოს მრეწველობაში, სოფლის მეურნეობაში, კულტურაში მომხდარ დიდ ცვლილებებს.

პროზაიკოს ბ. სეირანიანის ნარკვევი «უძველესი, მაგრამ ახალგაზრდა ქალაქი» მიძღვნილია ი. ბ. სტალინის სამშობლო ქალაქ გორისადმი. ნარკვევში ნაჩვენებია, თუ საბჭოთა ხელისუფლების წლებში როგორ გაიზარდა, დამწვენდა ახალი, სოციალისტური გორი, რომელიც ამჟამად წარმოადგენს არა მარტო საბჭოთა ადამიანების, არამედ მთელი მსოფლიოს მშრომელთა ძმობისა და მეგობრობის სიმბოლოს. ნარკვევში მოთხრობილია აგრეთვე ვ. ი. ლენინის სამშობლო ქალაქ ულანოვსკის პიონერებისა და გორის

პიონერების გულთბილ მიწერ-მოწერაზე.

საკოლმეურნეო სოფლის მდიდარი და შინაარსიანი ცხოვრებისადმი, სოფლის პიონერთა მუშაობისადმი არის მიძღვნილი მურმან ლეზინის ნარკვევი «ოქუშული პიონერები».

ჟურნალში დაბეჭდილია ლიდა მეგრელიძის საბავშვო მოთხრობა «ხარატის შვილი», რომელიც კარგად უთარგმნია ს. ბარსელიანს.

«პიონირის» ამ ნომერში ფართოდ არის წარმოდგენილი ქართული საბავშვო ზღვის ნიმუშები. სიცოცხლე შეაქვს ჟურნალში საქართველოს სახალხო პოეტის გალაქტიონ ტაბიძის, სტალინური პრემიის ლაურეატის გრიგოლ აბაშიძის, პოეტების იოსებ ნონეშვილის, არჩილ სულაკაურის ღრმა პატრიოტული გრძნობით დაწერილ ლექსებს (თარგმანი ჰოე. კარაიანისა).

სომხეთის გამოჩენილი პოეტების გურგენ ბორიანის და აშოტ გრავის საქართველოსადმი მიძღვნილი ლექსების გარდა ჟურნალში დაბეჭდილია მდიდარი საინფორმაციო მასალები ქართველი პიონერების კულტურის კერების—თბილისის პიონერთა და მოსწავლეთა სასახლის, მთზარდ მასურებელთა თეატრების, თბილისის მე-8 ქალთა სკოლის, პლენარის სახელობის კლუბთან არსებული საბავშვო დრამატული წრის შესახებ.

ჟურნალში მოთავსებული ილუსტრაციებიდან ყურადღებას იმურობს სტალინური პრემიის ლაურეატის ირ. თოძის ნახატის «ახალგაზრდა სტალინი კითხულობს შ. რუსთაველის «ვეფხისტყაოსანს» რეპროდუქციას, აგრეთვე მხატვრების ქ. ქოთანჯიანის, ს. პიპიანის ილუსტრაციები.

გ რ ა ბ ა ხ ნ ა ს ს ვ ე რ ი

(ნაწყვეტიანი პოეზიადან)

ამ ზეპყულში გავიციანი
კალატოში, ძია მისა,
ლოლდ მასთან საუბარი
მეტად ძნელი არის დღევანეს.

საკვირველი ტრაბახაა,
ტრაბახს იმდენ ტყუილს ურთავს,
მსმენელს სმენის დასახშობად
თითო მიგაქვს ჩემად უერთან..

და მე მინდა თქვენ ვიამოთ
ჩემო თემურ, ზაზა, გოგი,
ბაქიოზამ, ტრაბახობამ
როგორ შეარცხვინა იგი.

მან ქვის სახლი წამოიწყო
(კალატოში ხომ თვით არის).
სურს შენობა დაამშენოს
ფანჯერებით და კოტა კარიო.

კარგი ჰქონდეს სახურავი,
სუფთა იატაკი, კერი,
დაამაგრა ქვეთ შენება,
დადგა უკვე დურგლის ვერი.

სახეგანაქმულ დურგალ ქიტას
ცნვია და უჭო მელავი:
— სახლი უნდა დაამართო,
არ მსურს სხვისი ნახელავი..

და ზე, უკვე კარ-ფანჯარამ
ქვის შენობა დაამშენა—
დურგლებს ხშირად ღიმილსა მჭვრის
მისა კალატოზის ენა.

წამოიწყო:—იქ გახედეთ,
მთის ძირას რომ ჰქვითი მყრია.
იმ ადგილას გორა იყო,
ახლა ნამხარი ჰქვია.

— ნამხარი? ეს რას ნიშნავს,
ჩვენ არ გვიხსნის, აგვიხსენი!
— მისას მიერ დანგრეული
იმ გორმადლის არი ბენი.

და დარტყვა იმ დღის მერე
ნამხარი იმას ხალხმა.
სიამაყით, სიხარულით
იმ ადგილზე ფეტირბ ახლაც.

გაკვირვებით იხედება
ზეგი ვანზე, ზეგი წინა.
დუმდა ჰქტა, მაგრამ ბოლოს
მაინც ველარ მოითმინა.

გული თუ კი მოუვიდა,
მან არ იცის კრძალვა, შეშო:

— მივიტარ ძმაო, ამ ხნის კაცი
ტრაბახობას რომ ვერ იშლი!

ის ადგილი ბავშვობიდან
როგორც ახლა ისე მახსოვს.
მეფრა, რომ არ გავივლით
შენ ლალუშით იმ კლდის ახლოს.

წამოვარდა მისა ზეზე,
ამბობს:—ველარ წაგეყრებ.
მე არავის არ ვატყუებ,
ვერც ვერავინ მომატყუებს..

***

... გაიარა ერთმა კვირამ
მათი შედავების მერე.
შერიგდნენ და ერთად კიდევ
დასდნენ, ძმურად ჩამიღერეს.

— მისა, ერთი ეს მოთხარი,
ამ კარ-ფანჯრებს როდის ღებავ?
— ემ, დროებით ეღარ შევებებ,
ერთ წელს ხომ არ გაუშვებავ?

— რომ გასწავლო ისეთი რამ,—
შვილთა შვილი დაიბეროს.
თან იაფი დაიკადვებს და
ხის ფერადვე შეიღებოს..

— კმარა, ქიტა, აღარ მეტყვი
რა ჰქვია მას ან სად არი!
არ მინახავს საღებავი
მე ხას ფერის შესადარი.

— კარაქია, მხოლოდ წმინდა,
არ ერევა სხვა რამ იმას.
მას წაუტებ და ხეც მერე
არ იკარებს თოვლს და წვიმას.

— კარაქია? რა სთქვი, კაცო!
მამასჩრებ თუ მართალია!
— აი ვითხარ რომ ქალაქად
მას ხმარობენ რა ხანია.

მისა მცირე ხანს შეჩერდა,
ოდნავ მხრები აიწურა.
ბოლოს ქიტამ მისი თქმულის
სიმართლესი დარწმუნა..

***

... ქიტას მისამ როს კარაქი
მოუტანა, ჩაახარა,
უთხარა:—ძმაო, შევასრულე,
მივცხენე, თუ ეკმარა.

დურგალს იმწავს საპასუხოდ,
სიტყვა უღლში გაერჩება.
ნერწყვის ჩაულაპავს, ეტყვის ჩუმად:
—გაგონი კიდევ გადარჩება.

საღამო ეამს, როცა დასხდა
პურის ქვამდ ერთად უყვლა,
ქიტამ ქილა კარაქისა
მოიწია მისკენ ნელა.

თავი მოხსნა, ამოიღო
კარაქი და პურს წაუსვა.
მისამ ამას რომ შეხედა,
ხმა არ დახმრა, გაიღურსა.

მაგრამ ქიტამ ღიმილორევით
პური მაგრად რომ ჩაქინა,
მისა უტებ წამოვარდა,
გაწითლდა და წაიყინა.

დაუფერია:—კაცო, რას იქ...
(მოქექა ხიმწრით გიბი).
— რისთვის ცხარობ, მასანინქლო,
კარაქს ვეშო გაუღისწევი.

რაში იყო საქმე თვისი
მისა უტებ ვერც კი მიხვდა.
— კარაქით რომ სახლს დედავდნენ
სად ვინახავს, ჩემო მისამ!

ამას წინ რომ ტრაბახობდი —
ველარ მომატყუებს კაცი,
ახლა მაინც რაღას იტყვი,
სამარცხენოდ რომ დამარცხდი?!

ფერწასული კალატოში
სირცხვილისგან ხმას ვერ იღებს.
სიღმეს სუფევთა, გაფიორებული
მისას ქიტა გაუღიმიებს..

***

მინდა ერთი რამ იცოოდეთ
ჩემო თემურ, ზაზა, გოგი,
მარტოდმარტო ვასართობად
არ შემიძნავს მე ეს წიგნი.

ვიცი ხშირად თქვენც ტრაბახობთ,
ბევრჯელ იგი მეც მსმენია.
კრძალვით გეტყვით: ბავშვს ვერ ვიტბ
ტრაბახს და გტყუებს.

ტრაბახობა არ შეგფერიო
თქვენისთანა მამაც ბიჭებს.
დაუფერადო მისას ხეცდრმა
მე ამას ვთხოვთ, ამას გირჩევთ.

ვახუშტი ბაგრატიონი

ქართულ გეოგრაფიულ აზროვნებას მრავალსაუკუნოვანი ისტორია აქვს. ძველი ქართული ძეგლები და აღწერილობანი ძვირფას გეოგრაფიულ მასალას იძლევიან, მაგრამ ძეგლების დიდი ნაწილი დაიკარგა ან განადგურდა მტრების დასრულებული შემოსევების დროს.

ქართული გეოგრაფიის საწყისებს მიეკუთვნება რიგი ცნობები კოლხების შესახებ, რომლებიც საუკუნოვან მემკვიდრეობად იყვნენ და მიმოივლინა აწარმოებდნენ შორეულ ქვეყნებში. ჩვენი წინაპრები — კოლხები საუკუნოვან ეგრეთდნენ გარემოში. ცნობილი ბერძენი მეცნიერი აპოლონ როდოსელი წერდა, რომ „კოლხებს ახლაც შენახული აქვთ ფიცრები (კირბები), რომლებზედაც მათი მამა-პაპის მიერ წარწერებია გაკეთებული და მოგზაურობისათვის ნაჩვენებია ყველა გზა და წყლისა და ხმელეთის საზღვრები“.

კოლხების კირბები თავისებური გეოგრაფიული რუკები იყო. ძველ მეცნიერთა ცნობით კირბები მაღალი ბოძები იყო, რომელსაც დაქრული ჰქონდა სამწანავადაც დაფუძნებული. კირბებზე სახელიერო და საგრო კანონები იწერებოდა, მოხაზული იყო წყლისა და ხმელეთის საზღვრები, გუბები, და მათ კარტოგრაფიული მნიშვნელობა ჰქონდათ.

ცნობილი პროფესორი კარლ რიტერი წერდა, რომ „კარტოგრაფიული ხელოვნების გამოგონების პატივი სრულიადაც არ ეკუთვნით მცირე აზიის ბერძნებს, იგი ბევრად უფრო ადრე ხმარებაში ყოფილა კოლხეთის მოგზაურთა შორის“.

გეოგრაფიული ხასიათის მასალები გვხვდება თითქმის ყველა ლიტერატურულ წყაროში, როგორცაა საგმირო ეპოსი „ამირანი“, შოთას უყდავი „ვეფხისტყაოსანი“, „თამარიანი“ და სხვ. როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ძველი სახუთები მოხსნი და განადგურდა; სამაგიეროდ უკვე მე-17 საუკუნიდან ჩვენ მოგვუბრუნებია მდიდარი გეოგრაფიული მასალები.

მე-18 საუკუნის მეორე ნახევარში მეფე ვახტანგ მეექვსის თაოსნობით შექმნა „სწავლულ კაცთა კომისია“, რომელმაც აწარმოებდა XIV — XVIII საუკუნეების საქართველოს ისტორიულ, გეოგრაფიულ და სხვა ხასიათის მასალების შეგროვებას და შესწავლას. ამ კომისიაში შედიოდნენ მთელი მეფე ვახტანგ მეექვსე, გამოჩენილი მწერალი და საზოგადო მოღვაწე, ცნობილი ლექსიკოგრაფი, ივანეშვილი, დიმიტრი და მოგზაური სულხან-საბა ორბელიანი (ავტორი საქართველოსა და მისასაზღვრე ქვეყნების რუკისა) და გამოჩენილი გეოგრაფი, ისტორიკოსი და სახელმწიფო მოღვაწე ვახუშტი ბაგრატიონი.

ვახუშტი ბაგრატიონის შრომებმა და რუკებს დღემდე არ დაუკარგავთ თავიანი მნიშვნელობა, მათი მეშვეობით ქართული გეოგრაფია ახალ გზაზე გაიშვიდა.

* * *

ვახუშტი XVIII საუკუნის გამოჩენილი ისტორიკოსი, გეოგრაფი-კარტოგრაფი, ლექსიკოგრაფი, მთარგმნელი, მეცნიერ-დაბატონი, სახელმწიფო მოღვაწე და სარდალი — დაიბადა 1696 წელს. ბავშვობა და ყრობა მუცის კარზე გაატარა. მან ადრევე მიიპო ხელი მეცნიერების დაუწყებას.

1724 წელს პოლიტიკური შეფარების გამო ვახტანგ მეფე მოსკოვს წავიდა დიდი ამალით და თან წაიყვანა ვახუშტიც. სწორედ რუსეთში გამოვიდნა მთელი შესაძლებლობით ვახუშტის ნიჭი. ვახუშტი მოსკოვში დიდი სიყვარულით ეწყობდა საქართველოს სამეფოს გეოგრაფიასა და ისტორიის დარგში, იყენებდა მძ დიდსა და ძვირფას მასალას, რომელიც სასანოს წინაშესაც დაეგროვებინა და თან წავლთ მოსკოვს.

ვახუშტი ბაგრატიონი

ქანდაკბა ვ. თოფჩიძისა

ვახუშტი აქტიურ მონაწილეობას იღებდა არჩილ მეფის მიერ მოსკოვში ჯერ კიდევ XVIII საუკუნის დასაწყისში გამოართული ქართული სტამბის აღდგენაში. 1740 წელს ვახუშტიმ პეტერბურგში ყოფნისას ქართულად თარგმნა ცნობილი გერმანელი ისტორიკოსის ვილჰელმ სტრაბაციანის „მსოფლიო ისტორია“. მისი მონაწილეობით დაიბეჭდა 1743 წელს „პაქარის ბიბლია“, მანვე გადმოაქართულა „მსოფლიო გეოგრაფიის სახელმძღვანელო“, გალექსა „ვისრამიანი“, მონაწილეობა მიიღო ქართულ-რუსული ლექსიკონის შედგენაში, დაუახლოვდა რუსული კულტურის მოღვაწეებს.

ქართული მეცნიერის ახლო ურთიერთობა რუსეთის კულტურულ მაღალთან იქიდანაც ჩანს, რომ ვახუშტი აქტიურ მონაწილეობას იღებდა მოსკოვის უნივერსიტეტის დაარსებაში 1755 წელს. მოსკოვის უნივერსიტეტის შემოხაზზე გაკეთებული იყო მემორიალური დაფა, რომელზედაც აღნიშნული ყოფილა ვახუშტის ბატონიშვილი, როგორც უნივერსიტეტის ერთ-ერთი დამაარსებელი.

მაგრამ როდესაც ლაპარაკია ვახუშტის სამეცნიერო მოღვაწეობაზე, განსაკუთრებით აღსანიშნავია მისი „საქართველოს ისტორია“, „აღწერა სამფოსა საქართველოსა“ და ისტორიულ-გეოგრაფიული ხასიათის რუკები.

თავის წიგნში „საქართველოს ისტორია“, რომლის წერა დაამთავრა 1745 წელს, ვახუშტიმ მოგვცა საქართველოს ისტორიული წარსულის მთლიანი სურათი, ისტორიულად წარმოიხადა საქართველოს სახელმწიფო და საზოგადოებრივი ეკონომიკა, ქართველთა სარწმუნოება, ქართული სამართალი, ზეგმეულები და ყოფა-ცხოვრება. აკადემიკოსი ივანე ჯავახიშვილი საპროლო-

ანად შენიშნავს, რომ ვახუშტის „საქართველოს ისტორია“ არის ქართველთა მრავალსაუკუნოვანი წარსულის საზოგადო ფილო-სოფიურ-ისტორიული მიმოხილვა, რომლის მსგავსი ქართულ მწერლობაში არც წინათ დაწერილა და არც შემდგომში.

ვახუშტი მრავალ ფურცელს უთმობს ქართველი ხალხის შეუ-ღრველ ბრძოლას ეროვნული ღირსებისა და დამოუკიდებლობი-სათვის და აღნიშნავს, რომ მამადაინური ქვეყნების გარემოცვა საქართველოს განვითარების მთავარი დამაბრკოლებელი მიზეზი იყო, ამიტომ შემთხვევითი არ არის ის ფაქტიც, რომ ავტორი თვით აქტიურ მონაწილეობას იღებდა შემოსული მტრის წინა-აღმდეგ წარმოებულ ბრძოლებში.

ვახუშტის შრომას დღესაც არ დაუკარგავს თავისი მნიშვნე-ლობა. ამ წიგნით სარგებლობდნენ და სარგებლობენ არა მარ-ტო საქართველოში, არამედ რუსეთსა და უცხოეთშიც. მაგალი-თად, ცნობილი რუსი ისტორიკოსი ტატიშჩევი უხვად საყრდენ-ლობდა ვახუშტისა და მისი ძმის ბაქარ ბატონიშვილის ცნობე-ბით.

ქართული კულტურის მეორე მნიშვნელოვან განძს წარმოად-გენს ვახუშტის შესანიშნავი გეოგრაფიული შრომა „აღწერა სა-მეფოსა საქართველოსა“ (დაამთავრა 1745 წელს). ამ ნაშრომში მან დაწერილენით და ცოცხლად აღწერა საქართველოს სამეფო მილანად, მისი ცალკე ნაწილები, ბუნებრივი პირობები და სა-წარმოო მნიშვნელობა. იგი აღწერს ხეობებსა და მთებს, მინდ-ერებსა და ტბებს, დასახლებულ პუნქტებსა და მათ გეოგრაფიულ მდგომარეობას, ამასთანავე ცდილობს გააკრიტიკოს გეოგრაფიული სახელწოდებების წარმოშობა. საკმარისია აღინიშნოს, რომ ვა-ხუშტის თავის თხზულებაში დასახლებული და ნაწილობრივ აღწერილი აქვს რვაასამდე ქელი, მთა, მწვერვალი, ხეობა, სახა-სადე მინერალური ნივთიანება (ქანი, მადანი), 442 მდინარე, 22 ტბა, 56 სახის ველური და 74 კულტურული მცენარე, გა-რეულ ცხოველთა 116 სახე, 33 ქალები, მრავალი ასეული სო-ფელი, მატერიალური კულტურის 550 ძეგლი, ნასოფლარ-ნაქა-ღაქარი, ციხე-სიმაგრე და სხვ.

ვახუშტის შრომებს თან ერთვის რუკათა ატლასი, მათ შო-რის საქართველოს საერთო რუკა, სხვადასხვა მასშტაბის კავკა-სის რუკები (3 ცალი), ქართლის რუკები (7 ცალი) და საქარ-თველოს სხვა მხარეთა რუკები. ვახუშტის რუკებმა ავტორის სიყოცხლემივე მიიღო მაღალი შეფასება რუსეთსა და დასავლეთ ევროპაში. 1796 წელს რუსეთის მეცნიერთა აკადემიის გეოგრა-ფიულმა ბიურომ რუსულად თარგმნა ვახუშტის ყველა რუკა, მისი რუკების მიხედვითაა გაკეთებული 1766 წელს ფრანგი გეო-გრაფ-ალბრონის გოზევ დე-ლილის მიერ გამოცემული რუკები, რუსი დიპლომატის ს. ბურნაევის „საქართველოს სამეფოების გენერალური რუკა“ (1784 წ.), რუსეთის იმპერიის 1745 წლის XI გეოგრაფიული რუკა და სხვ. ვახუშტის რუკები თითქმის მთელი საუკუნის განმავლობაში კავკასიის კარტოგრაფიის საუბრველს წარმოადგენდა.

ვახუშტის თავისი შრომებით ნათელყო საქართველოს მაღალი კულტურული დონე, იგი საამართლიანად ითვლება ქართული გეოგრაფიისა და ისტორიის მამამთავრად.

ვახუშტი, ისევე როგორც ბევრი სხვა ქართველი მოღვაწე, ღირსეულად მსოფლიო საბჭოთა ხელისუფლების დროს დაჟსდა. 1945 წელს ქართველმა ხალხმა აღინაშნა ვახუშტის შრომების გამოქვეყნების 200 წლისთავი. ამასთან დაკავშირებით 1945 წლის 6 დეკემბერს საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის გეო-გრაფიის სამეცნიერო კვლევის ინსტიტუტს ვახუშტის სახელი მიეწერება.

ვახუშტი გარდაიცვალა მოსკოვში 1770 წელს და დაკრძა-ლულია იქვე, ღონის მონასტერში.

დოქ. ბ. ზარდალიძელი

მოტოსპორტი

ჩვენს ქვეყანაში მოტოსპორტის განვითარებას გან-საკუთრებული ყურადღება ექცევა. მოტოსპორტი, როგორც ცნობილია, დიდი სარგებლობა მოაქვს ადა-მანის განმართულობისათვის. მოტომპლოდი უნდა იყოს ვაგებდავი, სხარტი, გაჰკრაბი, მოხერხებული, სწორედ ამ თვისებებს ავითარებს ადამიანში მოტო-სპორტი.

მოტოციკლი სწრაფმავალია, იოლი მოსახარია, სატარებლად მოხერხებულია, ამასთან იგი ცოცხა საწ-ვად ხარავდა. მოტოციკლის დაუფლება შემდეგში ადამიანს უდავებლად ავტომობილისა და სხვა მანქანე-ბის დაუფლებას.

საქართველოში მოტოსპორტის განვითარება მხო-ლოდ საბჭოთა ხელისუფლების დამკარგების შემდეგ გახდა შესაძლებელი. სპორტის ამ სახეში ჩვენს რეს-პუბლიკაში პირველნი იყვნენ: დავით ბერუშაშვილი, შალვა ხუბიშვილი, მჭებე იაკობიძეები, მჭებე გაბ-რიელიძეები, ჩამტვი და სხვ. როცა ჩვენს ქვეყანა-ში საბჭოთა ქარხნებმა მასიურად დაიწყეს მოტოციკლე-ბის გამოშვება, ახალგაზრდობა მონდომებით დაეწე-და ამ სპორტსა და გაიზარდნენ ისეთი სპორტის ოსტატე-ბი, როგორცაა გუნია, ბერუშაშვილი, ხაბერუშაია, ლევთა და სხვ. ჩვენი ქვეყნის სპორტისმწიგნებმა საბჭოთა მარტის მოტოციკლით ბევრი მსოფლიო რეკორდი დაამყარა. დღეს ჩვენს ახალგაზრდობას აქვს მსოფ-ლიოში ყველაზე საუკეთესო მოტოციკლები.

საქართველოში ნორჩ მოტოციკლისტთა შორის არიან 6-7 წლის ბავშვები, რომლებიც ქარავდ არიან დაუფლებული მოტომობილის ტექნიკას. გ. სახანა-ძე, ა. შარაფიანი, ბ. ბულავენი და სხვ. ჩვენს რეს-პუბლიკაში ცნობილი ნორჩი მოტოციკლისტები არიან. მოტოსპექს წარმატებით ეუფლებიან გოგონებც: აღსანიშნავია რომ 10 წლის ღიანა ხუბიშვილი თავი-სუფლად მართავს მოტოციკლს.

საქირთა ჩვენი მოზარდი თაობა წარმატებით ეუფ-ლებობენ მოტოსპორტს.

ვ.ლ. ნაგრუშაშვილი

სურათზე: ნორჩი მოტომპლოდი გ. სახანაძე

რ ა ვ ი კ ი თ ხ ლ ო თ

ი. გ რ ი შ ა შ ვ ი ლ ი — თ ე ქ ვ ე ნ თ ი ს. რ ა მ ო კ ა ვ ა რ ა ზ ე მ

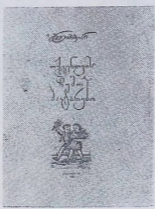
ნორჩი თაობის საყვარელ წიგნებს შორის საპატიო ადგილს დაიჭირეს ი. გრიშაშვილის საბავშვო ლექსების კრებული „თქვენივეს, ჩემო პატარებო“, რომელიც ახლახან გამოსცა „საბოლტაგამა“. მისი შეტანილია პოეტის ხანგრძლივი მოღვაწეობის მანძილზე დაწერილი თითქმის ყველა საბავშვო ნაწარმოები.

ი. გრიშაშვილი უმღერის პარტიისა და მთავრობის მშობლიური მხარუნველობით გარემოში ნორჩ თაობას — ჩვენს იმედსა და მომავალს. მოხდენილი, სხარტი და ლამაზი პოეტური ენით ესაუბრება ბავშვებს ჩვენს დიად სამშობლოზე, მის ბედნიერ აწმყოზე და უცხოეთს მიმავალზე. ი. გრიშაშვილის საბავშვო ლექსების წიგნი გამსჭვალულია პატრიოტიზმის მაღალი გრძნობით.

წიგნში საგრძნობი ადგილი აქვს დათმობილი ლექსებს საბჭოთა ხალხის მშვიდობიან შრომაზე, მივლ მსოფლიოში მშვიდობის შენარჩუნებისათვის შეუბრავარ ბრძოლაზე, მშვიდობის დიდ საქმეში საყოლოარ წვლილის შესატანად თავადედებული სწულისა და შრომისაყენ მიუწუწოდებს ნორჩ თაობას პოეტრი ლექსებში: „ახალგაზრდობის ფესტივალებზე“, „მშვიდობისათვის“, „სიმღერა მემორიასა“, ჩვენ მშვიდობა გვიდა“.

საყულისმთა, რომ ის ნაწარმოებებიც კი, რომლებიც მშვიდობის თემას უზულოდ არ ეხებთან, გადმოგვცემენ რა მშვიდობიანი, ბედნიერი და წარამტაც ცხოვრების ფერად-ფერად სურათებს, გამსჭვალული და გასუქებული არიან მშვიდობის დიდი იდეტი.

ღრმა შინაარსიანი, ხალისიანი და მსჭვალვარა ჩვენი ბავშვების ცხოვრება. ი. გრიშაშვილის წიგნის დიდი ღირებულისიცი არის, რომ იგი მრავალფეროვნად გადმოგვცემს ბავშვების საყვარელს. აქ შეხედლებით ლექსებს ბავშვების ოცნებაზე, სწავლება, ხალისიან წართობა-თამაშობაზე, ჩვენი სამშობლოს წარამტაც ბუნებაზე, ამ ნაწარმოებთა მიხანა მთავრნეროს ბავშვებს ღრმად კეთილშობილური ადამიანური გრძნობები, საბჭოთა

სამშობლოსადმი სიყვარული, გაუღვიძოს მისწარუება ყველგივე კარგისადმი, დარახნოს დაბრკოლებათა წინაშე შეუდგალობის სულისცეუთებით და, ამრიგად, აღზარდოს მოზარდი სოციალისტური საზოგადოების ღირსეულ მოქალაქედ, კომუნისზის აქტიური მშენებლედ. ამ იდეტი არის გამსჭვალული ი. გრიშაშვილის ყველა საბავშვო ნაწარმოები, მათ შორის „ოქტომბრელის სიმღერა“, „პოინერის ნატერა“, „გახადებულის მილოდინში“, „პატარა მარინა არჩვენებზე“, „ჩვენი სკოლა“, „ოთხი დრო“, „მურადლება“, „პელო“, „ანბანთქება“, „გოჯია და მერია“ და სხვ.

ი. გრიშაშვილის საბავშვო ლექსებში განსაუკოებრებით გამოიჩინვა, თუ შეიძლება ასე ვუწოდოთ, „კრიტიკული ლმქსები“. ამ ნაწარმოებთა რკალს მივუთენებთან: „ზარმაცი“, „ონავარა“, „ლახლანდარა“, „მეიფიფ“, „სულწასული ნუცა“, „ბიჭო, ნუ ურვე ქვიშასა“, „ძილის-გულდა“, „რა ჭქნას სკოლამ“, „ჩვენი გზის ცვალებადი“ და სხვ. ამ ლექსებში პოეტის მზის სინათლეზე გამოატეს ზოგაირთი მოზარდის ცუდი თვისებები. იგი კიცხავს სისარამაცს, უქნარობას, მსუნჯობასა და

სულწასულბას; პატარებს მიუწოდებ წესიერებისაკენ, შრომის სიყვარულისაკენ, ზრდილობისაკენ.

საყურადღებია ი. გრიშაშვილის მიერ სამამული ომის წლებში შექმნილი საბავშვო ნაწარმოებები: „პატრიოტიზმი“, „გოჯიას საჩუქარი“ და სხვ. ისინი გამსჭვალული არიან პატრიოტიზმის გრძნობით, საბჭოთა ხალხის უძლეულობის, მტერზე გამარჯვების ღრმა რწმენით. 1945 წლის 9 მაისს — გამარჯვების დღეს — ლექსში „ჩემს პატარა მკითხველებს“ ი. გრიშაშვილმა ასე მიმართა ძლეუამოსილი ქვეყნის ბედნიერი ბიჭუნებსა და გოგონებს:

„თქვენი ლენა მეც მახარებს, თქვენი ჯავრი მეცა მწუფდება, — საქართველოს ტურფა მზარეს

გამარჯვება!
გამარჯვება!

მტერს გაუქმობთ ფესვს და ძირებს, მათზე ნისლი აღარ წევბა.

ჩვენს არმიას, ჩვენს დევნილებს
გამარჯვება!
გამარჯვება!“

ი. გრიშაშვილისათვის დამახასიათებელი პოეტური ფერადონებები, სისხარტიოთა და აზრის სიციბლით ხასითდებიან წიგნში მოთავსებული ქალაქური ფოლკლორის ნიმუშები: „ბაბაჯანის ქოშები“, „მოლა და ძალი“, „მუსტაფის ვირი“ და ქართული ხალხური ზღაპარი „სიხნა“. მაღალი ოსტატობითა და დიდი პოეტური გემოვნებით არის თარგმნილი იგ. კრილოვის „ხარზი და იჯარადარი“ და ოვ. თუმანიანის „ძალი და კატა“ და „ერთი წყითი თაფლი“.

ი. გრიშაშვილის წიგნი „თქვენივეს, ჩემო პატარებო“, რომელიც კარგადაა დასურათებული მხატვარ ზ. გოგოლაშვილის მიერ, ჩვენი ნორჩი თაობის საყვარელი, სიმარადე წიგნია.

გიმი შარლოსანიძე

ქართული თეთრი მელა

ზღვის დონიდან 1800 მეტრის სიმაღლეზე წარმტაცი ბუნების წიაღში რამდენიმე ჰექტარ ფართობზეა გაშლილი ბაკურიანის ნადირთმურნეობა. აქ, 1934 წელს კანადიდან ჩამოიყვანეს შავვერცხლოვანი მელა. შორეული ქვეყნის მკვიდრი მელა ძნელად მავრამ მიინც შეეგუა ახალ პირობებს. აქედან იწყება დაულაღავი მუშაობა ძვირფასბეწვიანი მელის ახალი ჯიშის გამოყვანისათვის.

1940 წელს ამ საქმეს განსაკუთრებული მონაღმებით მოჰდა ხელი ნადირთმურნეობის უფ-

როსმა ზოორტექნიკოსმა ვლადიმერ კონსტანტინეს-ძე გიორგიძემ. და აი 1943 წელს გაზაფხულზე ერთ-თი შავვერცხლოვანი მელის ხუთ ლიკვიში ყველას-გან განსხვავებული, თოვლის ქულასავით თეთრი ტანხატულა ლიკვი გამოერია.

ეს პირველი თეთრი ლიკვი ერთი წლის შემდეგ შავვერცხლოვანთან შეაჯვარეს. გაჩნდა უჩვეულო შეფერადების ულამაზესი თეთრი მელა—ქართული თეთრი*. ასე იწყება მელიების ამ ახალი, ევროპისა და ამერიკის ფაუნისათვის აქამდე უცნობი ჯიშის არსებობის ისტორია. მისთვის დამახასიათებელია თეთრი ბეწვი, ზურგზე მთელ სიგრძეზე დაყვება შავი ზოლი, აქვს შავი ყურები, წინა ფეხებზე შავი ხალები.

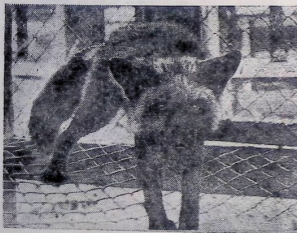
ახალი ჯიშის გამოყვანის შემდეგ ვლადიმერ გიორგიძემ დაიწყო მუშაობა ბეწვის ხარისხის გაუმჯობესებისათვის. ამ მიზნით გამოიწვევებული იქნა კვების ახალი მეთოდი. თუ მანამდე მელიების საკვები დიდი რაოდენობით მოიცავდა ხორცს, ამ მეთოდით ხორცი შეცვლილი იქნა აბრეშუმის ქიის ქუპრით, რითაც საგრძნობლად გაუმჯობესდა ბეწვის ხარისხი, იგი უფრო ნაზი გახდა, შეიძინა აბრეშუმისებრი ბრწყინვალეობა.

ამჟამად ბაკურიანის მურნეობაში სამი ათასამდე თეთრი და შავვერცხლოვანი მელაა. მათ მზრუნველობით უვლიან.

ბ. შელია

სურათებზე თქვენ ხედავთ „ქართულ თეთრი“ მელას და შავვერცხლოვან მელას.

ფოტო იმ. მამბარევილისა

საბჭოთა მუსიკოსების ბრწყინვალე გამარჯვება პარიზში

ამ ზაფხულს პარიზში ჩატარდა ეკ ტი-
ბოსა და მარგარიტა ლონგის სახელობის
მევიოლინთა და პიანისტთა საერთაშორისო
კონკურსი. კონკურსი სამ ტურად მიმდი-
ნარებოდა და მასში მონაწილეობას ღებუ-
ლობდა 31 მევიოლინე 13 ქვეყნიდან, და 89
პიანისტი 26 ქვეყნიდან.

ამ კონკურსში ახალგაზრდა საბჭოთა მე-
სოსოლებმა ბრწყინვალე გამარჯვება მოიპო-
ვეს.

პირველი ადგილი და ეკ ტიბოს სახე-
ლობის «დიდი პრიზი» მიეკუთვნა საბჭო-
თა მევიოლინეს, კომკავშირელ ნელე შკოლ-
ნიკოვას. ზოლო შემაჯავებელ ტურში ჩაი-
კოსკის კონცერტის ბრწყინვალე შესრუ-
ლებისათვის ნელე შკოლნიკოვას დამატებით
მიეკუთვნა აგრეთვე ყანტა ნევეს სახელო-
ბის სახეილური პრიზი.

კონკურსის შემდეგ პარიზის სხვადასხვა
დარბაზში გაიმართა კონცერტები. ხალ-
ხით გაყვდილი დარბაზები მაღალ შეუსყი-
ბას აღწევდნენ ნელი შკოლნიკოვას ბრწყინ-
ვალ მსატერულ ხელოვნებას.

ნ. შკოლნიკოვა მოსკოვის კონსერვატორი-
ისის აღსაზრდელია. მან საერთაშორისო
კონკურსში პირველად მიიღო მონაწილე-
ობა. იგი რვა წლის თუი, როდესაც ვიო-
ლინოზე დაიწყო დაკვრა. ამჟამად მოსკო-
ვის კონსერვატორიის მეოთხე კურსზეა. ამა-
ვე დროს უკრავს მოსკოვის მსატერული
აკადემიური თეატრის ორკესტრში, ნელი
შკოლნიკოვა კონსერვატორიის ერთ-ერთი
საუკეთესო მევიოლინეა და შემდგომი სერი-
ოზული მუშაობის შედეგად ბევრს მიაღ-
წევს.

ახალგაზრდა საბჭოთა შემსრულებლის
გამარჯვება კონკურსში, რა თქმა უნდა,
შემოხვევითი არ არის. ჩვენს ქვეყანაში
ყოველგვარი პირობაა შექმნილი ნიჭიერი
ახალგაზრდობისათვის.

საბუჯცი მანქანა ჩინური შირდითი

გერმანიის დემოკრატიულ რესპუბლიკაში
ქალაქ ერფურტის ქარხნის „ობტომა“-ის
კოლექტივმა ჩინეთის დაკვეთით შექმნა ვე-
როსაში პირველი საბუჯცი მანქანა ჩინური
შირდითი.

საბუჯცი მანქანას აქვს 2350 ძირითადი და
4700 დამატებითი ნიშანი.

საბჭოთა კავშირის კვიმბური თავისებურებანი

საბჭოთა კავშირის დედამიწის სამხელე-
თი ნაწილის ერთ-მეექვსედი უკავია. საბ-
ჭოთა კავშირის ტერიტორიაზე მდებარეობს
მთელს დედამიწაზე ყველაზე ცივი, ყველა-
ზე ცხელი, ყველაზე უზენაესი და ყვე-
ლაზე მცირენალექიანი ადგილები.

ქალაქ ვერხოიანსკში აღნიშნულია უმ-
დაბლესი ტემპერატურა დედამიწაზე, კერ-
ძოდ—69,8°C. ეს ქალაქი მდებარეობს აღ-
მოსასაღეთ ციმბირში — მდინარე იანზე. აქ
იანერის საშუალო ტემპერატურა — 50,5°C
უდრის და ამიტომ ეს ქალაქს სიცივის
მოკლეს ეძახიან.

უკანასკნელ წლებში აღმოჩნდა, რომ
ვერხოიანსკიდან სამხრეთ აღმოსავლეთით,
650 კილომეტრ მანძილზე, დამა სიმეკონში
იანერის საშუალო ტემპერატურა კოდეც
უფრო დაბალია.

ზაფხულში მაქსიმალური ტემპერატურა
აღნიშნულია თერმუზში (უზბეკეთის სსრ)
+50°C ჩრდილო დღის პირველ საათზე.

ყველაზე უფრო მეტი ატმოსფერული
ნალექები იცის ზაითუმში—2500 მილიმეტ-
რის წელიწადში, ყველაზე მცირე — შუა
აზიაში ქ. ნუქუსში (აზერბაიჯანზე) — 78
მილიმეტრის წელიწადში, და აღმოსავლეთ
პამირში, სადაც ნალექების წლიური რაოდ-
ენობა მხოლოდ 61 მილიმეტრია.

ქ ა რ ვ ა

წნელად თუ შეიძლება დავასახელოთ
მინერალი, რომელიც ისე ცნობილი იცის
და ისე დიდი ხნის ისტორია მქონედს,
როგორცაა ქარვა.

ქარვა — ერთი იმ იშვიათ მინერალთაგა-
ნია, რომელიც წარმოიქმნება ორგანულ
ნივთოვებთანაგან და ინახება ძალიან დიდ-
ხანს. ქარვასაგან ამზადებენ სამკაულებს,
განსპილოებელ ნაკეთობებს, რეკატივებსა
და ლაქს. ეს მინერალი უძველესი დროი-
საა და მისი წარმოშობა ეკუთვნის მესა-
მულს ხანას (დაახლოებით 20-22 მილიონი
წელს წინა), როდესაც იზრდებოდნენ მე-
სამეული ხანის ფიჭუები და გამოსოფლდნენ
ქარვის ფისი.

ქარვის მწვეული ფიჭუები დროთა გან-
მავლობაში ან ლეზობდნენ, ანდა გადაიქ-
ცოდნენ ტორვად და მურანახშირად. გა-
რდობდა ათასობით წლები, ხმელეთმა ზოგან
დაბლა დაიწია, ზოგან ამოიწია. ზეცი-
ს ტარლებს გაქვიდა ფიჭვის ნარჩენები და
ანაგურებდა მას, ტალღებზე მიცურავდ
ქარვის ფისის ნაწილაკები კი ილექებოდა

წყალში და იფარებოდა ზღვის ქვიშით მუ-
ნამდ, სანამ ზღვის დონის მურყევი ცა-
ლებდადობა ხელახლა არ დაწლიდა ქარ-
ვის შემეფლეთ ქვიშის ფენებს და არ გაიო-
რესკავებდა იქიდან მსუმუქად მურყავ
მინერალს. ასე მრავალჯერ გადაადგილა
ქარვა.

ქარვის პირველადი ნალექი სსრ კავშირ-
ში ცნობილია ყაზახეთში — მესამეული ხა-
ნის ასაკის თიანში.

დედამიწის ბევრ მხარეშია აღმოჩენილი
ქარვის მცირე დარგოვება. სსრ კავშირში
მას პოულეობენ მესამეული ხანის (პლეოც-
ენურ) ნალექებში; მაგალითად, ბალტიის-
პირეთის ქვიშარების სიღრმეში, თიან-ი-
რეში, უკრაინის ქვიშარებში, თიან-ი-
რის და ციმბირის მურანახშირში.

ქარვის ნაჭრები დავაფრულია მორუბო
ფერის სიფრთხანა გარსით, რომელიც ფა-
რავს ქარვის ნაბეღილ ფერს. მათი სიდიდე
მერყეობს 1-დან 10 სანტიმეტრამდე; არა
იშვიათად გვხვდება ქარვა დიდი ვაშლის
სიხშირით.

ქარვის მცირე ხვედრითი წონა მის ნაჭ-
რებს საშუალებას აძლევს იცუროს მხოლოდ
მარლიან წყალში. სწორედ ამით აიხსნება,
რომ ქარვას ხშირად პოულობენ ბალტიის
ზღვის პირებზე, ზღვის ტალღებში, რეცხანებ
რა ქვიშას, ზემოთ ამოატეფებენ უკვე
გარყვნილი და გაჟმენილი სახით ნარჩ-
ენსურვასა და ყვინფურის, თეთრას და
მღერაფ-თფირი ფერის ქარვის ნაჭრებს.

თავისი სტრუქტურით ქარვა მინასა
პეკს—იგი ამორფულია.

ქარვის ნაჭრებში ხშირად არის ჩართუ-
ლი მესამეული ხანის დროინდელი ფურის
ქარვად შენახული მწერები. გამეორებელ
გაპირილებულ ფირფიტებზე შეიძლება ფო-
ტოგრაფირება მწერის, რომელიც დაიღობა
20-22 მილიონი წლის წინაა (იხილეთ სუ-
რათი).

შ ი ნ ა ა რ ს ი

83-

აღ. ტვარდოვსკია — ლენინი და მელუმბლე (ლეკსი, თარგმნა ოთარ ჭელიძემ) 2

გიორგი მარგველაშვილი — ლეე ტოლსტოი (წერილი) 5

ლევ ტოლსტოი — ომი და მშვიდობა (ნაწყვეტი მეოთხე ტომის შესაძე ნაწილიდან, თარგმნა რუსუდან ქებულაძემ) 8

გიორგი ვიკაური — სტუტემბრის დილა (ლეკსი) 13

ბიძისა წიკლაური — მეგობრობა (ლეკსი) 13

როსტომ ბეჟანიშვილი — კომპარესია (ნაწყვეტი მოთხრობიდან) 14

იოანეს ბებერი — ბავშვები სოფლად, მშვიდობის მტრედი (ლეკსები, თარგმნა ვახტანგ ბე-
წუქელმა) 16

ს. თურნავა — იოანეს ბებერი (წერილი) 17

ვ. ასევა — ვასილ ტრუბანოვი და მისი აზნაგები (მოთხრობა, თარგმნა ელ. გოგოლა-
შვილმა) 18

ძმობისა და მეგობრობის დროშით (წერილი) 25

ბონდო კეშელავა — ტრაბახას ბედერი (ნაწყვეტები პოემიდან) 26

გრეგოლ ზარდალიშვილი — ვახუშტი ბაგრატიანი (წერილი) 27

ვლ. ნაჭრუხაშვილი — მოტოსპორტი (წერილი) 28

გივი ვარდოსანიძე — ი. გრიშაშვილი — „თქვენთვის, ჩემო პატარებო!“ (წერილი) 29

ბ. შელია — ქართული თეორი მელა (წერილი) 30

მოკლედი ყველაფერზე 31

ქ ა დ რ ა კ ი 31

გარეკანის პირველი გვერდის მხატვრობა გუგუთნის მხატვარ შ. ცხადაძეს. გარეკანის მეოთხე გვერდზე — „ისევე ორიანი“ — ფოტორეპროდუქცია მხატვარ ფ. რეშეტნიკოვის სურათიდან.

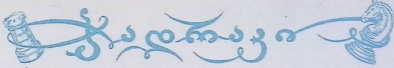
ფურნალი დასურათებულია მხატვრების: შ. ცხადაძის, კ. მახარაძის, დ. ხახუტაშვილის, აღ. ხანჭილაძის და ვ. ზედეცკაიას მიერ.

რედაქტორი რევაზ მარგიანი. სარედაქციო კოლეგია: რ. ელანიძე, გ. ვარდოსანიძე, რ. თახუაშვილი, ბ. შელია, ვ. ჭელიძე, შ. ლეხანიძე (პ/მ), მდიდარი, მარჯანი, გ. ფოსხიშვილი (სამხატვრო რედაქტორი), ე. ქარელიშვილი, ვ. შატერაშვილი.

რედაქციაში შემოსული მასალები ავტორებს არ უბრუნდებათ.

„ПИОНЕРИ“ Ежемесячный детский журнал Центрального Комитета ЛКСМ Грузии. Сентябрь, № 9, 1953. Тбилиси, Ленина, 14. რედაქციის მისამართი: თბილისი, ლენინის 14. 1 საბუღალთო. ტელ. 3—81—85.

№ 04499 ტირაჟი 15.000 გამომც. შვედ. № 296 სტანბის შვედ. № 1014. პოლიგრაფიული კომბინატი „კომუნისტი“.

ღევნ გონსგონი-მოჭარაკაჲ

ჭადრაკის ღრმა შინაარსი და მასში გამართული ბრძოლის თავისებურება მთელი ცხოვრების განმავლობაში იზიდავდა გენიალურ რუს მწერალს ლევ ტოლსტოის.

ლევ ტოლსტოი ჭადრაკის დიდი მოტრფიალე იყო. ამ ხანტერეხი თამაშს იგი ვაიცილო ვერ კიდევ ბავშვობის წლებში. შემდეგაც, სტუდენტობის და განსაკუთრებით ხაშქდრო სამხატურში ყოფნის დროს, იგი გატაცებით თამაშობს ჭადრაკს. მის დღურებში ხშირად ვხვდებით ჩანაწერებს ჭადრაკში მეგობრებთან შეხვედრის შესახებ.

ტოლსტოი ჭადრაკით უფრო მეტად დაინტერესდა მას შემდეგ, რაც XIX საუკუნის გამოჩენილ რუს მოჭადრაკეს პოლკოვნიკ ურუსოვს დაუმეგობრდა. ტოლსტოი და ურუსოვი ერთად მსახურობდნენ რუსეთის მანიაში და მონაწილეობა მიუღიათ სევასტოპოლის 1854—1855 წლების გმირულ დაცვაში. ურუსოვი ცნობილი იყო არა მარტო როგორც ძლიერი მოჭადრაკე, არამედ აგრეთვე, როგორც ჭადრაკის თეორეტიკოსი. ურუსოვთან მეგობრობამ გარკვეული ზეგავლენა მოახდინა ტოლსტოის თამაშის სრულყოფაზე. ჭადრაკის გათანაბრების მიზნით ურუსოვი ტოლსტოის მსუდარს უპოვებდა.

70-იან წლებში ტოლსტოი მუშაობდა დასახლდა იანსოე პოლიანაში. ურუსოვი მისი ხუმარა ხტუმარა ყოფილა. 80-იან წლებში ურუსოვმა თავისი საჭადრაკო წიგნები ტოლსტოის ხაშქრად მართოვა.

სვდასხვა დროს, გარდა ურუსოვისა, ტოლსტოის პარტიზონობები ყოფილან: გენიალური რუსი მწერალი ა. ს. ტურგენევი, დიდი რუსი მხატვარი ა. რუბინი, პრაფესორები, უბოვი და ბუგაევი, მუსიკოსები: სსრ კავშირის სახალხო არტისტი, სტალინური პრემიის ღაურებიტ ვოლდემეიერის და ტანევი, საზოგადო მოღვაწეები: ილია ნაკაშიძე, მთლი და სხვ.

ტოლსტოის უუვარდა ძლიერ მოჭადრაკეებთან შეხვედრა: მით უმეტეს ტურგენევიან, რომელსაც ჩინებულად ესმოდა ჭადრაკი და პირველი თანრიგის მოჭადრაკის ძალით თამაშობდა. ტურგენევის საფრანგეთში და გერმანიაში რაიეროსხელ საპროსო ადგილი აუღია ჭადრაკის მოუვარულთა ტურნირებში. მისი პარტიები ტოლსტოისთან შედამ მწვევე ბრძიდებით ხასიათდებოდა.

1895—1896 წლების ზავსულში ტოლსტოი თითქმის ყოველ სვდასი ჭადრაკის დაფასთან ხვდებოდა ცნობილ რუს კომპოზიტორსა და პიანისტს ს. ტანევიც. ტანევიც ვერ იყო ძლიერი მოთამაშე, მაგრამ ზოგჯერ მაინც ახერხებდა პარტიის მოგებას. ტოლსტოისა და ტანევიცის შეხვედრებს მრავალი მაყურებელი ესწრებოდა, მათ შორის ისეთიც, რომელთაც საერთოდ არ ესმოდათ ჭადრაკი, მაგრამ კარგად იცოდნენ ორთაპროსოლის პირობა: დამარცხებულს უნდა გაეცნო დასაწრეთაიგის რომელიმე თავისი ახალი ნაწარმოები. ტანევიც უფრო ხშირად დახვდებოდა მისვლა ფორტუბაშოვთან, ვიდრე ტოლსტოის ახალი რომანის რომელიმე თავის წაკითხვა.

ტოლსტოი არასოდეს გაუშვებდა შემოხვევას შეხვედროდა კარგ მოჭადრაკეს. ახალგაზრდობის წლებში, კავსიის არმიასი გამოჩენილი გუბლდობისათვის ტოლსტოი დაჯილდოებულ იყო გიორგის ვუგრის ორდენით, მაგრამ ის ორდენი მას არ მოუღია. ჩვეულებრივ, ჭადრაკით ვაერთო და საუფაგოზე არ გამოცხადოდა, რისთვისაც ჩამართავს ორდენის მიღების უფლებს.

გენიალური მწერალი მერქნობიარე მოჭადრაკე იყო. მას დიდად ახარებდა გამარჯვება. „მე მტყვენია გამოცდამ, რომ მოცემა დიდად შეხამოვებმა“, ამბობდა ტოლსტოი. დამარცხება ტოლსტოის აღიზიანებდა.

ტოლსტოის სპეციალურად არ უსწავლია საჭადრაკო დებუტების თეორია, მაგრამ იგი რეველარულად იყენებდა ორსამ სადებიუტო სისტემას, რომელიც პრაქტიკიდან ჰქონდა შეძენილი. გენიალური მწერლის თანამედროვეთა მოგონებით იგი კომპანიტური სტილის მოჭადრაკე იყო.

მოგვყავს ლევ ტოლსტოის ერთ-ერთი პარტია:

თეთრები: ლ. ტოლსტოი—შავები: ე. მთლი.

მუგის გამმიტი

1. e4 e5 2. f4 cf 3. f3 g5 4. jc4 g4 5. მენ ლხ4 ♀ 6. მფ1 d5 7. კმ5...

7... f3 8. ფ ლხ3 ♀ 9. მფ1 g3 10. d4 e2 (პარტიაში გათამაშებული იყო თორითული ვარიანტი, შავები ეწერ-ვათულად ავითარებდნენ იერიშს, მაგრამ ტექსტში ხვლით ინიციატივას კარგვენ. უკეთესი იყო 10... ლფ2. ახლა ტოლსტოი იტებს პარტიას). 11. ფფ ლხ4 ♀ 12. მფ2 მენ 13. ეფ2 c6 14. კინ cd 15. კf8 მფf8 16. ლლ e7 17. მენ f6 18. მამ5 ლმ 19. ლფ2 fe 20. ლფ7 ♀ მფ6 21. ლხმ ♀ და ტოლსტოის გათამაშება.

თ. გომრბაძე,
ოსტატობის კანდიდატი.

0257/262
ფურც. 2 მ. 5.

1764 Keyხოვეთი 5
შეთოუ კაბ.

